

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 14:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en værdikommission.

Af Jann Sjursen (KRF) m.fl.

(Fremsat 21/10 98).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Jeg vil gerne starte med mit grundsynspunkt: Vi skal have en debat om værdier, ja, men man får ikke en debat, hvis man låser den inde i en ekspertkommission. En debat om værdier skal bygge på folk og på partier.

Så kunne jeg i og for sig standse her, men jeg synes alligevel, at debatten mellem partierne om værdierne er utrolig vigtig, og der har måske været en tendens til, at vi i vort politiske arbejde har fyldt vores hverdag med enkeltsager, har fyldt vores forhandlinger med økonomi og har glemt, hvorfor vi egentlig er her, hvem vi egentlig er, og hvad forskellen egentlig er. Glemt er måske et forkert udtryk, men det er ikke forkert at sige, at det er for sjældent, at vi benytter lejligheden til også her i Tinget at diskutere de grundlæggende værdier.

I forslaget fra Kristeligt Folkeparti henvises der til den værdikommission, som man sidste år nedsatte i Norge, men Danmark er jo ikke Norge, og Norge er ikke Danmark. Vi ønsker at diskutere værdierne i fri luft, at kendes på vores ståsted, og vores ståsteder er forskellige. Det er der ikke noget forkert i. Det er der tværtimod noget meget grundlæggende rigtigt og demokratisk i.

Der er naturligvis grundlæggende værdier, som er fælles for vort samfund, værdier, som er fælles for alle individer i vores land efter vores opfattelse: menneskerettigheder, respekt for individet, ytringsfriheden og de andre grundlæggende rettigheder, sådan som vi også er inde på i vores grundlovsdebat. Det er noget helt fundamentalt, og i virkeligheden også noget meget karakteristisk for netop vores samfund.

Jeg tør vove den påstand, at det danske samfund ikke var blevet til det, det er, uden visse grundlæggende værdier, uden en fællesskabsfølelse, uden en opfattelse af, at min egen værdi og umistelighed ikke har betydning, uden at jeg

anerkender, at din umistelighed og værdi er lige så vigtig som min. Uden en anerkendelse af, at håndens arbejde er lige så vigtigt som de veluddannedes arbejde, var vi heller ikke nået dertil, hvor vi er nået, ej heller uden en grundlæggende anerkendelse af, at ethvert menneske har værdi alene i kraft af, at det er et menneske.

Dette samfund var heller ikke blevet til det, det er, uden en forståelse for, at der er andet og mere, der binder os sammen end det, vi har, og det, vi ejer: hus, bil og vovse, som det nu kaldes i det moderne samfund.

Når det så er sagt, er det, at de politiske partiers forskelligheder kommer frem. Så er det, at demokratiet begynder at blomstre derfra.

For så vidt angår mit eget parti, vil jeg gerne sige, at det bygger på den overbevisning, at et samfund som vort må danne en ramme, så ethvert menneske netop i kraft af, at det har værdi og umistelighed, kan komme til udtryk, kan udfolde sit talent, kan finde ud af, hvad det er god til, for vi er overbeviste om hos os, at mennesker har talent. De er ikke ens, de er tværtimod meget forskellige, men ethvert menneske kan noget, og det er samfundets grundlæggende opgave at skabe rammer for, at det talent kan komme til udfoldelse.

Det andet fundamentale hos os i det parti, jeg repræsenterer, er, at vi alle sammen har et ansvar for hinanden, et ansvar, der rækker ud over os selv, et ansvar, der går længere end bare at klippe hækken, slå græsplænen og feje gaden.

Det tredje er, at vi har et særligt ansvar for de svageste i vores land. Det er sagt mange gange, men det skal også siges i dag, at et samfund som vort skal kendes på, hvordan vi tager os af de allersvageste. Det er derfor, vi diskuterer – heldigvis så ofte og så længe, der er et problem – vores omsorg for de psykisk syge mennesker i vores land. Det er derfor, vi hele tiden diskuterer, hvordan de, der er udenfor, kan komme indenfor i vort samfund. Det er derfor, der er noget, der hedder social politik i Danmark. Det er derfor K. K. Steincke i 1930'erne indførte den første egentlige grundlæggende socialreform.

Det næste er, at det, der også holder os sammen, er, at vi skal værne om det, der ikke kan måles i penge, også af den grund er værdidebatterne fundamentale.

I en vis forstand kan man sige: Ja, vi er alle sammen i samme båd. Men det er stadig væk ikke sådan, at vi alle har de samme udfoldelsesmuligheder i den båd. Det er heller ikke så-

dan, at vi alle kan være kaptajner eller rorgængere, men vi kan alle sammen gøre en indsats for, at båden sejler flot af sted, og at der skal være plads til netop den udfoldelse. Det er den grundlæggende værdidebat, jeg gerne vil fremhæve i dag.

Der er også en anden debat, der hører til, og det er debatten om, hvad vi skal overlade til markedet, og hvad samfundet skal sikre i den fri, ny, åbne verden, der åbner sig stærkere og stærkere for os. Hvad er vores værdibetonede svar på globaliseringen? Hvad er vores værdibetonede svar på den enkle kendsgerning, at der i de næste 10-12-15 år kommer mange flere ældre i vores samfund og mange færre yngre? Hvordan vil vi håndtere det? Skal vi bestandig overbyde hinanden og love befolkningen guld, som befolkningen fortræffeligt og udmærket godt ved ikke er den reelle konkurrence mellem vores partier? Heldigvis har vi en befolkning, der er groet op med det politiske demokrati og derfor også godt kan skelne skidt fra kanel.

Den politiske konkurrence om, hvem der kan love befolkningen mest, er ikke særlig værdifuld, er ikke særlig værdiladet, men den politiske ædle kappestrid om, hvem der kan give befolkningen den tryghed i at vide, hvem jeg er og de er, er dér, hvor debatten skal samle sig i dag.

Jeg har altid været overbevist om, også som formand for Socialdemokratiet, at den enkeltes værdi ikke kan måles uafhængigt af alle andres værdier, og jeg har altid ment, at dette samfund ikke kan bygge på mig selv, mig selv, mig selv. Og jeg har altid ment, at individets reelle frihed ikke alene var beroende på markedet og mig selv, men at reel frihed altid afhang af, om man havde arbejde eller var arbejdsløs, om man var anerkendt, om man var inde i et fællesskab eller var udenfor.

Man er jo ikke i min forstand og i Socialdemokratiets forstand og i regeringens forstand fri, når man er arbejdsløs. Man er jo heller ikke fri, hvis man er utryk og usikker eller føler sig ensom og isoleret. Den ægte frihed kan ikke eksistere, kan ikke folde sig ud, uden der er et samfund, der bygger på visse grundlæggende trygheder, et samfund, der må bygge på tre søjler:

For det første at ethvert menneske skal have mulighed for i vores land at komme til orde, at blive til noget, at gøre noget.

For det andet at ethvert menneske skal være forvisset om i vores land, at hvis det nu går én galt, og der skal såmænd ikke så meget til, en

skilsmisse, et nervesammenbrud, en arbejdsløshedssituation, er der en tryghed, er der en hjælpende hånd og en fast hånd i det her samfund.

For det tredje: Alt det, vi gerne vil i vores land, skal finansieres i fællesskab og gennem et rimeligt solidarisk skattesystem. Sådan er det nu, sådan skal det være i fremtiden, sådan skal vi hele tiden trække vores aktuelle politiske arbejde hen til værdigrundlaget. Vi var ikke blevet det, vi er i vores land, uden det værdigrundlag.

Jeg er helt sikker på, at det her land ikke er blevet udnævnt og ikke var blevet udnævnt for et par dage siden i Davos til verdens bedst egnede land til det næste århundrede, der bygger på tryghed, uddannelsesindsats og et fællesskab, hvis vi ikke havde gjort det, som vi har gjort.

Jeg er grundlæggende overbevist om, at den tilstand, vi har nået, hvor få har for meget og færre for lidt, ikke var kommet af sig selv. Det skyldes jo ikke, at vi fandt diamanter og kul og guld i undergrunden, jo, bevares vi fandt olie, men det kom sent.

Man kan godt med rette spørge: Hvad er egentlig hemmeligheden i et samfund, som for ikke så mange hundrede år siden mistede over 2/3 af sit territorium, væsentlige industriinteresser, enorme landbrugsinteresser? Alligevel blev det her land, som en svensk nobelpristager har kaldt et land, der hovedsagelig består af tåge og dårlig jord, sådan da, verdens rigeste samfund i ordets bedste forstand.

Det blev det, og det er det, fordi det ikke alene kommer an på, hvad der er af penge mellem os, men også kommer an på, hvad det er, der holder os sammen, og fordi der er et stærkt fællesskab, der bygger på respekt for individet, men også forstår den ægte ensomhedsfølelse i forhold til den ægte fællesskabsfølelse.

Lad os i dag tage en debat om værdierne, som vi definerer dem som politiske partier, og en debat om, hvad det er for værdier, der holder vores samfund sammen. Gør vi det, har vi givet et nyt bidrag til, at det her samfund også i næste århundrede kan klare sig, kan være blandt de forreste, kan være blandt de fremmeste, for det er jo det, alle de andre ude omkring beundrer os for.

Det er jo ingen kunst at kunne måle sin styrke i penge. Det kan USA også. Det, den rigtige kunst beror på, er at kunne måle en styrke i vores omgang med hinanden, hvordan vi behandler hinanden, og at der er plads til ethvert men-

neske i vores samfund. Hvis der er nogen, der føler sig udenfor, så er vores fælles anstrengelse at få dem ind i det gode fællesskab, et fællesskab, som er så umådelig værdifuldt, at jeg synes, at hvis det kan blive én af konklusionerne i dag, er meget nået.

Fællesskabet skal også overleve i det 21. århundrede, fællesskabet findes der intet alternativ til. Social tryk og fællesskab i forhold til individets frihed er ikke modsætninger, men reelt hinandens forudsætninger.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Statsministeren begyndte med at konkludere i sin tale, og det synes jeg var fint, nemlig et ja til en debat om værdier og et nej til at låse debatten inde i en værdikommission.

Jeg synes, det er vigtigt her fra begyndelsen af debatten at understrege, at Kristeligt Folkeparti ikke har tænkt sig, at værdidebatten skal låses inde i en værdikommission. I den henseende synes jeg sådan set, at statsministeren gør Kristeligt Folkeparti og vores beslutningsforslag uret.

Det, vi har lagt op til i vores beslutningsforslag, er jo netop en udadvendt værdikommission, der kan være med til at sætte gang i debatten, give debatten et spark, og er altså ikke tiltænkt at skulle være en kommission, hvor vi sætter nogle kloge hoveder sammen – de kan være gode nok – for at kloge i det. Det synes jeg er vigtigt for mig at understrege, også når man skal vurdere, om det er et godt eller et dårligt forslag. Så det være understreget her indledningsvis.

Så vil jeg sige, at jeg er glad for, at statsministeren tager udfordringen op og giver sit og regeringens bud på de værdier, som man mener skal præge vort samfund.

Henrik Sass Larsen (S):

Den diskussion, som Kristeligt Folkeparti rejser med det her forslag, synes vi i Socialdemokratiet er en utrolig spændende og vedkommende diskussion.

De værdier, som præger vort samfund, skal selvfølgelig være genstand for en grundlæggende og intens folkelig debat, og det er de jo heldigvis også. Det er de her i Folketinget via det daglige arbejde. Det er de i hverdagen, hvor mennesker mødes og meninger brydes. Den daglige samtale med familie, kolleger, naboer og ikke mindst i vores mangfoldige foreningsliv

er omdrejningspunktet, for meningsudvekslinger og samvær spiller en unik rolle i det danske demokrati. Vores samfundsmodel er jo netop karakteriseret ved, at demokratiet både omfatter system og kultur.

Det er derfor vores udgangspunkt, at den værdidiskussion, som Kristeligt Folkeparti efterlyser, i høj grad er i live. Det er derfor tvivlsomt, om en central kommission med den meget omfattende dagsorden, som forslaget lægger op til, vil være nødvendig for at løfte en bred folkelig debat, sådan som forslaget har til formål.

Beslutningsforslaget indeholder som sagt en utrolig bred vifte af emner og temaer, som det vil være vanskeligt at afgrænse, og ydermere er mange af de emner og temaer, som foreslås undersøgt, faktisk genstand for en kontinuerlig debat, research, medieomtale og forskning, og indgår altså allerede løbende i den offentlige debat. Der findes nemlig allerede et utal af livstilsundersøgelser, sociologiske undersøgelser, historiske undersøgelser og oplæg til debat, som omfatter de emner og temaer, som er op-listet i forslaget. Derudover har vi haft en velfærdskommission og er i gang med en magtudredning, som vil omhandle mange af de samme emner.

Spørgsmålet er selvfølgelig, om de spændende diskussioner også vil foregå i en samlet ramme, om der vil være en fælles evaluering. Her kan man jo netop, som også beslutningsforslaget påpeger, anvende årtusindskiftet som ramme. Enhver forening, institution, virksomhed og organisation, politisk parti osv. med respekt for sig selv har allerede eller er i færd med at planlægge aktiviteter, som netop vil anvende årtusindskiftet som afsæt for evaluering af det forgangne og til en diskussion af det nye.

Det har vi fuld tiltro til vil blive en spændende debat at følge og deltage i, og vi anser det som en styrke, at det netop er fra de folkelige fællesskaber nedefra og ikke fra en central kommission oppefra, at disse diskussioner vil blive rejst.

Beslutningsforslaget lægger også op til, at kommissionen skal forsøge at finde fælles svar på, hvilke værdier der skal præge samfundsudviklingen og lovgivningen i det næste århundrede. Nu står der »forsøge«, og det er vel en realistisk erkendelse af, at det bliver en meget vanskelig øvelse, for pointen er jo netop, at vi ikke er enige om, hvilke værdier der er de vigtigste. Her deles vi efter anskuelser.

For eksempel deler vi i Socialdemokratiet ikke den indirekte længsel efter gamle dage, der indgår i teksten i beslutningsforslaget. Vi mener, at velfærdssamfundet med social retfærdighed og høj levestandard netop er forudsætningen for den frihed, som giver den enkelte flere værdier og flere valgmuligheder både individuelt og over for fællesskabet. Vi anerkender ikke en generel modsætning mellem materielle og immaterielle værdier.

Den diskussion vil vi meget gerne fortsætte med Kristeligt Folkeparti og med andre her i Folketinget, i foreningerne, i medierne, og hvor vi ellers støder på værdidiskussioner, men vi anser ikke, at vi har behov for en central kommission hertil. Jeg skal på den baggrund og på vegne af Socialdemokratiet afvise beslutningsforslaget.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Hr. Henrik Sass Larsen kom ikke så meget ind på, hvad det egentlig er for værdier, som Socialdemokratiet synes er de vigtigste. Det gjorde så hans partifælle, statsministeren, som altså mener, at vi værdimæssigt er på det rigtige spor i Danmark, som altså mener, at det er institutionerne og det er staten og det offentlige, der har det store og endelige ansvar for folk og familier her i Danmark. Her mener vi fra en anden side i Folketinget noget helt andet.

Statsministeren sagde, at vi er verdens rigeste samfund. Ja, hvis man måler det økonomisk ud fra bruttonationalprodukt. Men vi er altså også et af de lande, der har den højeste selvmordsrate. Vi er et af de lande, der har rigtig mange ensomme mennesker både blandt unge og blandt gamle. Vi er et af de lande i den rige verden, som har en ret kort levealder. Vi er et af de lande, som har et højt alkoholforbrug.

Nej, vi lægger med den politik, der har været ført, vægt på nogle delvis forkerte værdier, og selvfølgelig er det på sin plads at få en debat om det her, og fra vores side skal der komme en bredside mod den socialdemokratiske model, som sandelig ikke sætter de menneskelige værdier i centrum.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Jeg synes, det er vigtigt at understrege, at den oplistning af emner, der er i B 14, er eksempler på, hvad en værdikommission kan tage fat på.

Det er ikke en egentlig dagsorden for kommissionen.

Vores tanke er, at kommissionen selv må vurdere, hvad det er for temaer, som optager befolkningen, og som er værd at tage fat på i en bredere folkelig værdidebat.

Jeg vil også godt understrege, at fra Kristeligt Folkepartis side er det her ikke et spørgsmål om, at vi skal vende tilbage til gamle dage. Det kan da godt være, der er nogen, der gerne vil vende tilbage til de gamle dage, hvor fagbevægelse var fagbevægelse, Socialdemokrati var Socialdemokrati, og Kristeligt Folkeparti var Kristeligt Folkeparti for den sags skyld. Men det er ikke det, vi vil.

Vi vil bare gerne, at vi i fællesskabet er med til også at forsøge at formulere nogle fælles værdier i den udstrækning, vi kan. Der vil være noget, der skiller, men der må også være noget, der samler, hvis samfundet skal hænge sammen. Der må være et vist minimum af lim, som jeg ynder at kalde det, som binder samfundet sammen, hvis vi skal fungere som et sådant. Det er dybest set det, debatten handler om, og det er det, som den også i en eller anden udstrækning med eller uden værdikommission må føre frem til.

Det er ikke et spørgsmål om, at debatten skal foretages oppefra i modsætning til, at den foregår nedefra. De to ting kan udmærket supplere hinanden, og det er i øvrigt også det, de norske erfaringer viser. Det er ikke en central kommission, som låser hele debatten fast. Det er faktisk en kommission, der virker som en katalysator for en bred folkelig debat.

(Kort bemærkning).

Henrik Sass Larsen (S):

Hr. Frank Dahlgaard brugte jo det meste af tiden på at angribe statsministeren, så jeg vil lade statsministeren svare for sig selv.

Til hr. Jann Sjørnsen: Det, jeg sigter til i forbindelse med mange af de ting, som er oplistet i det beslutningsforslag, som Kristeligt Folkeparti har fremsat, er den dér lidt dystre tone om velfærdsstatens nedbrydning af personligt ansvar, at den voksende forbrugskultur har været for dårlig, og at de immaterielle værdier skal i højsædet og ikke de materielle værdier.

Det er en generel sammenhæng, som jeg synes er for direkte, for pointen er jo, at man sætter et modsætningsforhold mellem immaterielle og materielle værdier og siger: Jamen vi skal søreme tilbage til, at vi ikke har så stort forbrug,

vi skal ikke have så megen velstand, for så får vi tid til hinanden, så får vi mulighed for netop at sætte nogle andre livsværdier i centrum. Det er jeg ikke sikker på generelt er den korrekte måde at beskrive samfundets udvikling på.

Vi mener tværtimod i Socialdemokratiet, at tilstedeværelsen af materielle goder, og det, at man rent faktisk har mulighed for at vælge nogle materielle værdier her i tilværelsen, også gør, at man netop får overskud til også at koncentrere sig om, hvilke andre livsværdier man skal have.

Rent retorisk stillet op kunne man prøve at spørge de fattige mennesker rundt omkring i verden, hvad de ville synes om at deltage i en dagsorden om, at vi skal sætte de immaterielle værdier i højsædet frem for de materielle værdier. Det var det, jeg sigtede til i forhold til Kristeligt Folkepartis forslag.

(Kort bemærkning).

Brian Mikkelsen (KF):

Statsministeren og den socialdemokratiske ordfører, hr. Henrik Sass Larsen, var meget defensive i deres analyse af værdikommisionens fremtidige arbejde. Det var så at sige nærmest konservativt.

Sagen er jo den, at det, der skal til, er, at der kommer nogle grundlæggende ændringer af de værdier, vi har. Ikke for at vende tilbage til en gammeldags minimalstat, men for at redde det velfærdssamfund, vi har, for at redde de værdier, der er i velfærdssamfundet.

Velfærdssamfundet adskiller sig jo som model for velfærdsstaten ved, at man giver afkald på alt det gode, som man jo aldrig nogensinde kan nå til enighed om, for i stedet for at koncentrere sig om de politiske anstrengelser, der f.eks. er i Folketinget, for at minimere den sociale og konkrete ulykke. Og dér er velfærdssamfundet jo ikke nogen snurretop, som hele tiden holder balancen, når man sådan går rundt om den. Det vælter omkuld det her velfærdssamfund, hvis man som individ dropper sit ansvar for sig selv og for andre.

Et ansvarligt samfund kræver noget af den, som modtager hjælp, sådan at hjælpen bliver til selvhjælp, sådan så flest muligt på langt sigt forsørger sig selv.

Det er det, en sådan værdidebat skal dreje sig om. Hvordan får man folk til at vedkende sig et ansvar? For når først man har vedkendt sig et ansvar, så tager man et ansvar for sig selv, sin familie, for samfundet. Det er den debat, vi skal

have i gang, og det synes jeg ikke Socialdemokratiets ordfører var nok inde på.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Hr. Henrik Sass Larsen får det til at lyde, som om Kristeligt Folkeparti ønsker, at vi skal vende tilbage til jordhulerne, og det er så det, men det er overhovedet ikke det, debatten handler om.

Spørgsmålet er: Hvornår er nok nok? Hvor meget mere skal vi have at æde og drikke, havde jeg nær sagt, før vi æder og drikker os endnu mere ihjel, end vi gør i forvejen? Vi har jo nok. Så det er slet ikke det, debatten drejer sig om, uanset om man trækker befolkningen i udviklingslandene ind.

Det, det drejer sig om, og her er jeg enig med hr. Frank Dahlgaard, når man sætter fokus på bagsiden af vort velfærdssamfund, er, at vi har tusindvis af ensomme, både ældre og børn, i vort samfund. Vi har hvert år mange, der begår selvmord. Vi har mange, der er ved at gå til i druk.

Så kan man godt sige, vi har et fantastisk velfærdssamfund, men kendsgerningen er, at der er ufattelig mange, der ikke færdes vel, og det er ikke et spørgsmål om kroner og øre. Det er først og fremmest et spørgsmål om, vi måske nok har meget at leve af, men ikke har så meget at leve for. Det, synes jeg, er det, der må være det centrale i debatten. Det må være det, der i virkeligheden fører til et værdioprør, vil jeg kalde det, i forhold til vores velfærdssamfund, og jeg kan ikke stille mig tilfreds med de statistiske oplysninger, som vi har, og sige: Jamen det går jo godt, vi skal bevare vores velfærdssamfund, vi skal justere lidt hist og pist.

Vi har nok, men spørgsmålet er: Hvad har vi at leve for?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Som medlem af et marxistisk parti kan jeg selvfølgelig følge den socialdemokratiske ordfører i, at man ikke kan skelne mellem immaterielle værdier og materielle værdier.

Jeg synes også, at der måske er en svaghed i det beslutningsforslag, når der i selve teksten til beslutningsforslaget lægges lidt for tydeligt op til en skelnen, en skelnen, der sådan set ikke begrundes eller argumenteres for i bemærkningerne og, hvis man ser på den norske model, sådan set heller ikke indgår dér. Derfor skulle det vel også være muligt at finde flertal for, at

den skelnen heller ikke indgår i selve teksten, og det tror jeg sagtens vi kan forhandle os frem til.

Derimod kan jeg ikke følge den socialdemokratiske ordfører, ikke forstå den socialdemokratiske ordfører, når vi får sangen om, at værdidiskussion jo ikke skal lukkes inde i en kommission. Jeg kan simpelt hen ikke forstå, hvordan man ud af denne tekst kan læse, at Kristeligt Folkeparti eller andre for den sags skyld ønsker at låse diskussionen inde i en kommission, medmindre man mener, at enhver nedsettelse af en kommission er at lukke en diskussion inde.

Og hvis det er tilfældet, vil jeg da godt høre, hvilke andre kommissioner den socialdemokratiske ordfører vil have nedlagt.

(Kort bemærkning).

Henrik Sass Larsen (S):

Til hr. Jann Sjursen og spørgsmålet om, hvad det er for nogle problemer, der er i det her velfærdssamfund, også når vi har mange gode materielle vilkår:

Som også statsministeren understregede i sit indlæg, er vi jo ikke i tvivl om i Socialdemokratiet, at netop den ulighed, der findes i samfundet, hvor mange mennesker rent faktisk ikke har specielt gode vilkår, og igangsættelsen af initiativer, så de mennesker rent faktisk får en bedre tilværelse, lige præcis er en hovedopgave for regeringen, for Folketinget, for andre.

Det er, om jeg så må sige, hele det socialdemokratiske projekt, et projekt, som hr. Jann Sjursen og hans parti også var med i i starten. Det er netop at prøve med denne regerings hjælp at få øget gang i det her samfund, så man rent faktisk får genereret nogle værdier, så man rent faktisk får givet folk valgmulighed, også dem, som er de svagest stillede i samfundet. Der er jo ingen tvivl om, at det netop er det socialdemokratiske projekt.

Vi har jo, ved at vi har reduceret arbejdsløsheden, ledigheden, givet valgmuligheder til folk, som er på overførselsindkomster, givet folk i bl.a. de svagest stillede familier rundtomkring et reelt indhold i tilværelsen. På den måde har vi virkelig genereret værdier og muligheder for folk, og det er der jo ingen, der er uenig med hr. Jann Sjursen i.

Men det, som vi rent faktisk ønsker, og som vi siger med det her forslag, er jo en debat, som er løbende, som er en del af hele regeringssamarbejdet, som er en del af hele den institution,

som man har her i Folketinget, og det er der vel formentlig ikke noget behov for, at vi også får en kommission til at drøfte. Det er det, der er vores ræsonnement i denne sag.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Spørg i de fattige lande, om ikke de er interesserede i mere materiel velfærd, siger den socialdemokratiske ordfører. Jo, selvfølgelig er man det. Men spørg også i de fattige lande, hvordan de ser på et samfundssystem som det danske, hvor børn, før de kan gå og sige noget som helst, er henvist til institutioner i hovedparten af dagens lyse timer, og hvor ældre mennesker og gamle mennesker sidder på institutioner i hver deres celle, ensomme og ulykkelige.

Der kommer jo folk fra de fattigste lande, repræsentanter fra de fattigste lande, til Danmark og ser Institutionsdanmark og går bort med tårer i øjnene, for det er ikke de værdier, som de sætter højest. Det er også en del af virkeligheden. Det er også en del af de værdier, hvor Danmark er et temmelig fattigt land.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Først til lykke med debuten til den socialdemokratiske ordfører. Jeg synes, den var god, jeg synes også, det var en spændende tale. Jeg var ikke helt enig, men den æggede til debat, og det er vel et af de fornemste formål med også at gå på talerstolen. Held og lykke med det også i fremtiden.

Men se, der var en enkelt ting, jeg bed mærke i, og det var det, at den socialdemokratiske ordfører sagde om, at det, befolkningen i mange fattige lande higede efter, selvfølgelig var økonomisk vækst. Det tror jeg er rigtigt.

Men der er én ting, der har slået mig, når jeg har besøgt en række af disse fattige lande. Jeg boede 12 dage i en landsby ude i Angola; jeg har boet blandt nogle primitive indianere i Bolivia; jeg har også besøgt nogle lokale indbyggere i Cambodja, og de har en meget lav levestandard, meget lav. Men der er én ting, der altid har slået mig: De har en livsværdi, en livsglæde, et forhold generationerne imellem og familierne imellem, som efter min mening er langt større, end vi har i Danmark og andre lande.

Derfor synes jeg, at der er noget, vi måske godt kunne lære, og det er vel også det, det her beslutningsforslag lægger op til. Hvordan kan

vi, samtidig med at vi har økonomisk vækst, og det har vi jo i Danmark, også skabe en kulturel vækst, en familiemæssig vækst og en vækst i livsglæden?

Det synes jeg er spændende at debattere. Det er ikke nok bare at have en god betalingsbalance – det har vi ikke engang – men der er altså andre ting, der vejer endnu tungere, for at vi bliver lykkelige.

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (DF):

Statsministeren sagde i sit indlæg, at Danmark ikke er Norge, og omvendt. Det er jeg da fuldstændig enig i, men jeg synes alligevel, der er en lang række lighedspunkter mellem det danske og det norske samfund. I mangt og meget er vi forbundet med Norge, der nu har en sådan værdikommision.

Det, der bringer mig på talerstolen, er, at debatten ligesom kører over på, at man synes, det er et utrolig dårligt forslag, der ligger fra Kristeligt Folkeparti. Det er vi i Dansk Folkeparti ikke enige i, vi synes, forslaget har nogle gode elementer i sig.

Jeg synes, at debatten ligesom kører meget på nogle meget overordnede, generelle betragtninger. Lad os tage en helt jordnær ting ind i debatten her i dag, og som også er en udløber af det, statsministeren har sagt i sin omtale af forslaget. Det er den ordning, der er i kommunerne med, at man i stort tal desværre må anbringe en masse børn uden for hjemmet.

Der er jo noget galt, og der kunne en sådan værdikommision måske på forskellig vis bidrage til at få ministerierne op på dupperne, sådan at man også fik en folkelig debat i gang om, hvordan man i meget højere grad undgår at anbringe børn uden for deres eget hjem. Tallene er så stigende, at de er dybt alarmerende.

Jeg synes, det var sådan nogle lidt mere jordnære ting, debatten i dag burde dreje sig om.

Henrik Sass Larsen (S):

Jeg skylder et svar til hr. Søndergaard, som klandrede mig og spurgte, om man ikke kunne lide kommissioner overhovedet.

Det, som jeg også tror hr. Søndergaard er enig med mig i, og som jeg prøver at illustrere, er, at hvis man har en debat i forvejen, om man så må sige, i de folkelige organisationer, så er det da bedre, at den er dér, og at den vokser op derfra, om man så må sige, end at den kommer ovenfra og ned. Det, jeg konstaterede, var, at en

sådan debat foregår mange steder allerede i dag.

Så er der spørgsmålet fra hr. Frank Dahlgaard, som ikke er helt overbevist om, hvad de fattige lande måtte mene om det danske velfærdssamfund. Jeg tror nu, at de vil være ganske interesseret i at få et tilsvarende samfund. Hvis man spørger rundtomkring i verden, hvad det er for nogle foregangsmodeller, som man har, hvad det er, man rent faktisk kunne ønske sig, så er det faktisk et udbredt ønske, at man kunne opnå de samme standarder, som vi har herhjemme.

Beskrivelsen af det velfærdssamfund, som hr. Frank Dahlgaard måtte møde i hverdagen, genkender jeg ikke helt. Jeg mener faktisk, at vi generelt har et utrolig godt og velfungerende samfund.

Og så til sidst til hr. Helge Adam Møller om, hvilke værdier man har, specielt i fattige lande: Jeg er jo ikke uenig i, at der kan vælges andre værdiformer og livsværdier end dem, der er i det danske samfund. Men det, som jeg understreger, og som jeg synes er utrolig væsentligt, er, at man har friheden til at vælge, hvad det er for nogle værdier, som man rent faktisk ønsker for sig selv og for sin familie og for de fællesskaber, man ønsker at indgå i. Der mener jeg faktisk, at betingelsen herfor også er tilstedeværelsen af en materiel velstand, hvor man faktisk har mulighed for at vælge de her ting. Det var min pointe her.

(Kort bemærkning).

Jes Lunde (SF):

For mig at se er den debat, vi har lige nu, jo lige præcis et godt eksempel på den type debatter, vi har brug for at få mange flere af.

Vi er godt i gang med et slagsmål om værdier. Man kan måske sige, at det sådan er lidt vel polemisk og lidt for meget skyttegravsrig, og det er også jeres skyld, og det er også jeres skyld. Debatten skulle gerne løfte sig lidt op over det, men jeg synes, noget af det spændende ved debatten er, at jeg kan høre synspunkter både fra socialdemokratisk side og fra borgerlig side, som jeg da er helt enig i. De temaer, som man rejser, synes jeg det er værd at tage en grundigere diskussion af.

Jeg synes, at Kristeligt Folkeparti har dokumenteret meget fint, at det, man har lavet i Norge, har vist sig at skabe grundlag for en større debat. Det, at man deroppe har haft en værdikommision, har gjort, at der er blevet sat

gang i debatten i medierne, i de folkelige bevægelser osv. Hele vejen rundt er der mange flere, der har engageret sig i den her type debatter, som vi er i gang med i øjeblikket. Det er det, man skal have, og det er derfor, jeg synes, det er et ganske fortrinligt forslag, som Kristeligt Folkeparti har fremsat. Vi har tænkt os at støtte det i SF.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Jamen den socialdemokratiske ordfører kan jo tage til et af verdens fattigste lande. Jeg var her i begyndelsen af januar med Folketingets Udenrigsudvalg i Tanzania for at se på ulandsprojekter, og hvad så jeg? Jeg så rundtomkring – og Tanzania er et af verdens fattigste lande – på gader og ude i landdistrikterne mennesker, børn, kvinder, gamle, som typisk var glade, som havde let til smil, og som trods utrolig ringe materielle og økonomiske vilkår trods alt så ud til at have et godt liv.

Gå så ud på gaden her, gå ned ad Strøget og se sure, triste ansigter. Hvad er det for et samfund, vi har bygget op? På mange måder et godt, men også et samfund af brokkehoveder og klagemennesker, som ikke kan få nok, som klager over, at de offentlige systemer ikke virker, og som er blevet klientgjort i et formynderisk samfund.

Jo, der er noget at tage fat på, og vi er i Det Konservative Folkeparti trætte af at høre den dér sang om, at nu skal vi høre om det sorte konservative menneskesyn. Der er andre sider af sagen, og de kan komme frem i en god og tiltrængt debat omkring værdierne.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Hr. Sass Larsen lagde vægt på, at nu skulle man så i kommissionen drøfte noget omkring de værdispørgsmål, og jeg vil bare igen fastslå, at vores intention altså ikke er, at det er kommissionen alene, der skal drøfte det. Som hr. Jes Lunde var inde på, viser debatten om værdikommissionen, at det kan være med til at skabe en egentlig værdidebat.

Hr. Sass Larsen var også inde på spørgsmålet om Danmark som foregangsmodel eller, som det jo hedder i regeringens projekt, Danmark som foregangsland. Jeg synes da, at det er et udmærket projekt som sådan, men det er jo netop et projekt, som i høj grad tager udgangspunkt i materielle værdier, tager udgangspunkt

i, hvor mange pasningspladser vi har oprettet, hvordan det ser ud med hensyn til arbejdsløshedskurver osv., og det har alt sammen selvfølgelig også betydning for nogle af de immaterielle værdier, for jeg er enig i, at der er en sammenhæng dér.

Men vi tager ikke så meget ad notam, at Danmark altså er foregangsland på en lang række andre områder, som vedrører de menneskelige værdier, og som ikke er så behagelige endda. Spørgsmålet omkring alkoholforbrug har jeg nævnt, spørgsmål omkring selvmord, spørgsmål omkring skilsmisseprocenter osv., som jo dybest set er et symptom på, at der er noget, der kokser for os i de menneskelige fællesskaber. Heri er jeg enig med hr. Poul Nødgaard, måske ikke eksakt omkring de ældre, men i hvert fald i, at der er noget galt, og det er det, vi skal diskutere: Hvordan får vi igen styrket de menneskelige fællesskaber?

(Kort bemærkning).

Henrik Sass Larsen (S):

Til det sidste, som hr. Sjørnsen siger omkring misbrugsproblemer: Jo, men er der en generel modsætning mellem det, at vi har meget velstand her i samfundet, og så det, at der er grupper af mennesker, som har misbrugsproblemer? Jeg mener, at det jo ikke er således, at fattige lande ikke har misbrugsproblemer eller problemer i alle mulige afskygninger.

Det er jo ikke givet, at det er på grund af, at vi har fået materiel velstand, på grund af, at vi har mere at dele ud af, folk har fået det elendig. Det er jo nogle symptomer, som man kan finde i stort set alle samfundsmodeller, og som der selvfølgelig skal gøres noget ved, hvilket man jo også gør via Socialministeriet og via alle mulige andre ting ved rent faktisk at prøve at bekæmpe alkoholisme og ved at prøve at bekæmpe ensomhed, ved at prøve at tage fat om roden af alle disse problemer. Dér har den socialdemokratiske ledede regering jo sat et hav af initiativer i gang netop for at sætte noget i værk med hensyn til, at vi som samfund skal gøre noget for de grupper af mennesker, som har det rigtig skidt.

Så til sidst til hr. Frank Dahlgaard, som kun møder sure mennesker:

Jeg var lige ved at sige: De er i hvert fald ikke sure og konservative alle sammen. Jeg mener: Sådan er verden jo heller ikke kun. Altså fordi folk ikke render rundt og smiler og ligner en

fest til hverdag, er det jo ikke udtryk for, at de alle sammen har det elendigt.

Formanden:

Fru Ester Larsen som ordfører.

Ester Larsen (V):

Venstre blev i sin tid grundlagt på et program, der handlede mere om kultur og værdier end om økonomi. Udgangspunktet var en fælles tilid til åndslivets afgørende betydning i tilværelsen. Det var baggrunden for, at åndsfrigheden er nødvendig i alle forhold. Det førte bl.a. til frie skoler og frie menigheder.

Grundlaget for Venstres politik er et sæt af centrale værdier omkring personligt ansvar, pligten til at værne den svage, retten til frihed og retten til forskellighed.

Når jeg indledningsvis nævner dette, er det ikke min hensigt at forsøge at hverve medlemmer her i Tinget, men alene for at understrege, at politik og værdier er tæt forbundne.

Et samfund bygger på de holdninger og værdier, der har gyldighed for dets borgere. Det er derfor nødvendigt, at der er en sammenhæng mellem landets love og borgernes opfattelse af, hvad der er ret og uret, godt og ondt.

Et samfunds moral og etik er en afspejling af borgernes tanker og holdninger. Det er det fælles værdigrundlag, der både bærer og identificerer et samfund eller sagt lidt mere prosaisk: Det er de fælles værdier, der udgør det kit, der holder et demokratisk samfund sammen.

Men det ligger selvsagt også i demokratiets væsen, at det enkelte menneske har ret til at bygge sit liv på værdier, som det selv tillægger vægt.

En del af vores grundlag er en fælles viden om, at vi lever af kærlighed, omsorg og trykthed, at sandhed, trofasthed og godhed er værd at vælge frem for løgn, svig og ondskab. Vi ved det, fordi det er en erfaring, der er opsamlet gennem århundreder. De værdier, samfundet er bygget på, overleveres fra generation til generation.

Forældre og skole er vigtige brobyggere og værdiformidlere, men det er også samfundets opgave at sikre, at der sker en erfaringsoverførsel fra generation til generation.

Det er derfor vigtigt at sikre børn en fælles-kulturel bagage af bærende fortællinger, myter, eventyr og sange, som spejler menneskelivet. Det er i de nære forhold mellem mennesker,

værdier afprøves og påvirket. Samfundets værdiopfattelse bevæger sig nedefra og opfejer.

Det er derfor vigtigt, at samtalen om de spørgsmål, der udfordrer os etisk og moralsk, føres i familien, i foreninger og i folkelige forsamlinger, hvor vi har en lang og god tradition for at drøfte tidens større og mindre spørgsmål.

I et samfund, hvor viden og teknologi øger vores handlemuligheder, er det vigtigt, at vi holder samtalen om vores holdninger og etik levende.

I et demokrati har politikerne et meget stort ansvar for dels at holde værdidebatten levende og dels at sikre, at lovgivningen er baseret på solide etiske overvejelser og alment respekterede værdinormer. Det er politikernes ansvar, at vi ikke i iver efter at forfølge bestemte mål forfalder til at lade hensigten hellige midlet. Etikken kan ikke løsrives fra vores arbejde; den er en del af forudsætningen for det.

Det politiske rum skal ikke fastsætte værdier, der ikke har klangbund i befolkningen. Der går grænsen for det politiske arbejde.

Hvis vi supplerer vores mange humanistiske råd, nævn og kommissioner med en værdikommission, der skal skabe en generel samfundsetisk mobilisering, risikerer vi så ikke at flytte alt moralsk/etisk ansvar væk fra lovgiverne? Ved at lægge ansvaret for vores værdidebat i en særligt udvalgt gruppe, har vi så ikke nærmest fritaget os selv for opgaven og ansvaret?

Umiddelbart er vi i Venstre ret tøvende over for forslaget, men vi er grundlæggende enige i, at betydningen af en levende folkelig debat er stor.

Så vil jeg gerne afslutningsvis sige, at der ligger ikke hermed en tilslutning til det socialdemokratiske projekt.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Jeg er glad for, at også Venstre har optaget værdidebatten og ønsker at fremme den. Jeg forstod så også på ordføreren, fru Ester Larsen, at man er lidt tøvende over for vores forslag.

Hvori den tøven består, må vi så se at komme nærmere ind på, måske i forbindelse med udvalgsbehandlingen. Men jeg hæftede mig ved, at fru Ester Larsen sagde, at det gælder om holde samtalen om vores etik og værdier levende, og at det sådan set også er politikernes og partiernes ansvar. Heri er jeg enig.

Når jeg vil stille et spørgsmål til fru Ester Larsen, er det, fordi fru Ester Larsen videre

spørger, om vi ikke med en værdikommission risikerer at flytte al moralsk og etisk ansvar væk fra Folketinget, fra politikerne, og her tænker jeg f.eks. på, at vi jo faktisk har nedsat et etisk råd. Og det, at vi har nedsat Det Etske Råd, betyder vel ikke – i hvert fald ikke, som jeg vurderer det – at vi så flytter ansvaret for etik og moral væk fra Folketinget. Nej, det betyder bare, at vi dermed får et mere kvalificeret debatgrundlag på baggrund af det arbejde, der gøres i Det Etske Råd og i mange andre råd og nævn.

Derfor er mit spørgsmål, om fru Ester Larsen så i virkeligheden også mener, at det er overflødigt at have et etisk råd til f.eks. at kvalificere den debat, der er om genteknologiens anvendelsesmuligheder over for mennesker.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Det Etske Råd blev etableret i en situation, hvor Folketinget ikke selv kunne finde ud af sin etik, og Det Etske Råd har bidraget og bidrager stadig til at tænke nogle tankegange igennem som et supplement for Folketinget. Og det er for så vidt udmærket, men jeg synes ikke, den debat, vi havde om kunstig befrugtning, gjorde forvirringen blandt folketingsmedlemmerne mindre.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Nu sagde fru Ester Larsen, at Det Etske Råd blev til i en tid, hvor Folketinget ikke selv kunne finde ud af sin etik, og jeg må så konstatere, at vi stadig væk har Det Etske Råd. Om det så er et udtryk for, at Folketinget stadig væk ikke kan finde ud af sin etik, er en anden debat end den, vi har i dag.

Men jeg synes, at Det Etske Råd jo netop er et godt eksempel på, at man også sætter nogle ting på dagsordenen, som kan være svære, og som i virkeligheden også deler os, fordi vi har forskellig etik og moral og forskellige værdier, men det gør jo ikke, at et etisk råd – for mig at se i hvert fald – er overflødigt. Tværtimod betyder det, at vi i endnu højere grad vil blive udfordret til at tage stilling også til virkelig svære spørgsmål, som de spørgsmål jo især er, som Det Etske Råd arbejder med, men som de i virkeligheden også er, når vi diskuterer, hvilke grundlæggende værdier der skal være med til at kytte vores samfund sammen, sådan som fru Ester Larsen vist også sagde det i sin tale.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Jeg var meget enig med fru Ester Larsen i hendes ordførertale – og det vil jeg nok også kunne afsløre, når vi når frem til min egen – indtil til allersidst. Da fru Ester Larsen var på vej ned af talerstolen, vendte hun om og gik op igen og sagde: Dette skal ikke udlægges som en støtte til det socialdemokratiske projekt.

Jeg vil godt sige til fru Ester Larsen, at det kan godt være, at man har den opfattelse, men vi skal vel passe på, at værdidiskussionen ikke bliver partipolitisk. Er sandheden ikke – nu generer jeg så begge parter – er sandheden ikke, at værdigrundlaget generelt i det socialdemokratiske projekt i høj grad er det samme værdigrundlag, som alle vi andre har haft, også Venstre, fordi det danske samfund i dag, nøjagtigt som statsministeren siger, netop har den værdi, det har, fordi man har stået sammen, har haft en fælles retning og har haft nogle fælles grundprincipper.

Så er der en masse nuanceforskelle, og det er så dem, vi slås om herinde, men da Venstre var med i socialforlig, og hvad ved jeg, og da Socialdemokraterne var i gang med deres erhvervspolitik, så har man stået sammen om hovedprincipperne.

Skal vi ikke passe på, at det ikke er partistempet, vi kommer til at diskutere i stedet for de faktiske værdier? For når vi kommer over til værdierne, står vi måske meget mere sammen, end vi går og tror herinde.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Det, der karakteriserer det danske samfund, er vel, at spændingerne, modsætningerne, mellem de grundlæggende holdninger ikke er så store, som det ses i en række andre samfund. Så derfor er der et vis fælles element i vores demokratiske indstilling.

Formanden:

Hr. Brian Mikkelsen som ordfører.

Brian Mikkelsen (KF):

Fra de tidligere ordførere og statsministeren har der været gode beskrivelser af vigtige dilemmaer og udfordringer i det moderne samfund.

Jeg vil ikke lægge skjul på, at Det Konservative Folkeparti synes, værdidebatten er af afgørende vigtighed i de kommende år.

Et af de væsentlige spørgsmål bliver at finde ud af, om der kan etableres et fælles værdigrundlag i et samfund, som jo bliver mere og mere fragmenteret.

Jeg tror, det er muligt, for al erfaring viser os, at et nogenlunde fælles værdigrundlag er en forudsætning for, at et samfund kan fungere uden al for megen brug af magt og tvang og en stadig større detailregulering, som vil styre individerne i samfundet.

Det er også meget vanskeligt at opretholde et demokratisk velfærdssamfund, uden at der samtidig er et fælles fundament af værdier og normer, som er alment accepteret af befolkningen, og som befolkningen føler sig forpligtet af.

De ting er altså vigtige at have med, når man vil opbygge tilliden til velfærdssamfundet.

Vi er positive over for, at man får startet den diskussion. Men vi har også den bekymring, at en decideret kommission vil indkapsle debatten, at det vil være nogle eksperter, som sidder og diskuterer med hinanden, men vi har valgt at være positive over for forslaget og vil prøve på at præge det i retning af, at det bliver en slags værdidebatforum, så det kommer til at inspirere befolkningen til at tage den diskussion.

For der er brug for en bred folkelig debat om værdier, en debat, som gør os klogere på hinanden som mennesker og på det samfund, vi lever i, en debat, der fører til selvransagelse, en debat, der fører til bevidstgørelse af, hvad den kultur, vi lever i, og det velfærdssamfund, vi eksisterer i, gør ved os: den selvoptagethed, som eksisterer frem for fællesskabet, de splittede familier og splittede børn.

Vi vil godt kigge tilbage mod familien. Vi mener, det er vigtigt igen at gøre denne til det stærke lille centrum i det lille lokale fællesskab.

Vi vil altså prøve på at sørge for, at debatten kommer til at foregå med befolkningen. Sagen er jo, at politikerne i sig selv – normalt i hvert fald – skal stå for en debat. Det er jo herindefra, vi skal gå ud og diskutere og sørge for, at vi som individer også kommer frem med nogle holdninger.

Den debat, vi har, er jo også en form for polemik, og man kan så sige, at vi som politikere jo er handelsrejsende i holdninger til, hvordan vi får det bedre som samfund og som borgere, men den debat vil vi godt være med til at tage.

Så er der nogle, som, når de ser den debat, der er herinde, ryster på hovedet og skifter kanal, men der er jo ikke noget, der er vigtigere for det fællesskab, for det velfærdssamfund, vi

lever i, end kritik og debat. Og hvis ikke kritik og debat er mulig, bliver den politik, vi fører herinde, først for alvor planlagt uden om folket, og så kommer der tillidskriser.

Og det er altså højtidelig snak, fordi det er så svært at komme igennem med kritik af det danske samfund, f.eks. når man diskuterer forholdet mellem den offentlige og den private sektor. Enten får man jo at vide, at man er for sent ude, eller også imødegås kritikken af en strøm af ord om, at man blot er alt for idealistisk.

Men den vilje til ændringer og til en værdidebat til det bedre er altså hverken ung eller gammel, da den vedrører os alle sammen. Viljen kan ikke frakendes på grundlag af, hvem der udviser den.

Vores forslag til ændringer begynder med troen på, at vi får rystet denne pose og får diskuteret, hvad det er for nogle værdier, der skal være gældende for vores velfærdssamfund.

Vi vil overlade mere til private, spontane løsninger. Alt, hvad frivillige ordninger – og det vil sige mennesker i frie fællesskaber – kan gøre lige så godt som staten, skal staten ikke gøre og kræve sig betalt for.

De opgaver, vi historisk har sat det offentlige til at løse, er med andre ord ikke urørlige hellige køer, for balancen skal hele tiden tillempes det punkt, hvor privat foretagsomhed og offentlig sikring kan eksistere side om side. Hvis vi favoriserer den første på bekostning af den sidste, forsvinder solidariteten. Favoriserer vi omvendt den kollektive tryghed på bekostning af det frie initiativ, stivner fællesskabet i omsorgsnarkomani og i en dyne af forbud. Vi vil komme til at forkeale hinanden til ukendelighed; den balance er svær, og det er den, vi skal i gang med at diskutere.

Vi er meget optaget af, at det politiske system forstærker – ikke svækker – tilslutningen bag de love og beslutninger, der vedtages her i Folketinget, og at de er i overensstemmelse med folks opfattelse af, hvad der er ret, og hvad der er uret. Det er vigtigt, at de love, vi vedtager herinde, ikke blot er omsorgsfulde og nænsomme, men også, at der bliver færre af dem.

Værdidebatforummet, som vi foretrækker at kalde det, skal have, efter vores mening, som dagsorden at sætte grænser for politik, at overlade mere til den enkelte, altså at sørge for, at man foretager nogle valg. For hvis man først giver den enkelte ansvar, og den enkelte er villig til at tage et ansvar, så tager den enkelte ansvaret for sig selv, sin familie og for samfundet.

Det betyder altså, at vi i et sådant debatforum skal sørge for at diskutere, hvordan man giver familierne og individet tillid gennem valgfrihed og frihed til forskellige offentlige løsninger. Det vil sige, at en sådan diskussion her bliver en ideologisk diskussion, og det er også kun sundt og godt for vores velfærdssamfunds fremtid.

Vi synes altså, at forslaget her er glimrende. Det vil medvirke til at sætte skub i en tiltrængt værdidebat, som på sigt vil sikre og forbedre velfærdssamfundets overlevelsesmuligheder. Så under en nærmere udvalgsdrøftelse, hvor vi vil prøve at konkretisere noget mere, hvordan vi får en debat i gang, og at det ikke bare bliver en støvet kommission, hvor eksperter sidder og taler med hinanden, vil vi altså gå ind og støtte forslaget.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg synes, at det er godt, at den konservative ordfører, hr. Brian Mikkelsen, så klart melder ud om de synspunkter, som Det Konservative Folkeparti står for. Men jeg vil også sige, at jeg forstår dem ikke.

Hvad er det i den konservative verden, som forhindrer, at der er et begreb, der hedder kollektivt ansvar? Nu er det ikke en hentydning til de aktuelle tilstande i Det Konservative Folkeparti. Men hvad er grunden til, at man som konservativ overhovedet ikke kan forestille sig, at et kollektivt kan have et ansvar? Det eneste, vi hører fra Det Konservative Folkeparti, er, at hvis noget er offentligt, så stivner det, og at mest muligt skal overgå til det private, hvis det private kan gøre det lige så godt.

Der er da i hvert fald én ting, der er sikkert: Hvis det offentlige og det private kan gøre det lige godt, så betyder det, at der bruges nogle penge på at finansiere det private, som ikke skulle bruges på at finansiere det offentlige, fordi en privat, der gør det, skal selvfølgelig have overskud; det skal det offentlige ikke. Ergo vil det være billigere i det offentlige regi, hvis vi formår at lave offentligt eller kollektivt ansvar.

Og der synes jeg, at der kunne jeg godt tænke mig nogle meldinger på: Er det fuldstændig umuligt i den konservative ideologi, at man kan have et kollektivt ansvar?

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Hr. Brian Mikkelsen gjorde sig nogle overvejelser omkring navnet og foreslog et værdidebat-

forum, måske i stedet for en værdikommision. Jeg vil da godt tilkendegive, at vi fra Kristeligt Folkepartis side meget nøje har overvejet, hvad vi skulle kalde barnet, og vi har måske egentlig heller ikke været så voldsomt begejstret for navnet værdikommision, fordi det kan lyde lidt støvet, som hr. Brian Mikkelsen også først var inde på.

Så det er ikke navnet, det kommer an på, og jeg vil da i hvert fald sige så meget som, at navnet værdidebatforum udtrykker meget det, som har været intentionen bag vores forslag, nemlig at etablere et organ, som kunne være med til at skabe en bred, folkelig debat.

Så vil jeg også godt knytte an til de overvejelser, hr. Brian Mikkelsen havde omkring valgfrihed. Jeg er enig i, at det er et tema, som er væsentligt at tage fat på i hele værdidebatten, ikke mindst i relation til familiernes valgfrihed, men jeg synes også, det er vigtigt at få en diskussion, som balancerer mellem stat og marked og så også civilsamfundet som sådan, så det ikke bare bliver sådan det ene eller det andet, men at vi i virkeligheden, når vi skal ryste posen, som hr. Brian Mikkelsen sagde det, får vurderet, hvordan vi kan fremme det civile samfund imellem stat og marked. Det synes jeg er det helt centrale i den her diskussion.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Forretningsordenen gav jo ikke mulighed for, at man kunne gå op og kommentere hr. Frank Dahlgaard, men jeg går ud fra, at der er kollektiv solidaritet i Det Konservative Folkeparti, så jeg vil godt gribe lidt fat i det konservative synspunkt omkring smilende danskere eller mangel på smilende danskere.

Jeg kunne forstå på hr. Frank Dahlgaard, at det stort set var sådan, at jo fattigere man var, jo mere smilede man. Og det kan selvfølgelig også være et synspunkt.

Men jeg vil godt spørge hr. Brian Mikkelsen: Hvordan hænger hr. Frank Dahlgaards smil sammen med den kampagne, som Det Konservative Folkeparti jo stort set har kørt de sidste flere år, nemlig med brok, brok, brok. Alt muligt skal fjernes. Efterlønnen skal væk. Folkepensionen skal skæres ned. Alting er bare dårligt. Ude i horisonten er alle de mørke skyer, der er katastrofe, vi har ikke råd til noget som helst, velfærdssamfundet går i opløsning, men I skal bare smile videre.

Altså det, jeg gerne vil spørge hr. Brian Mikkelsen om, er: Kræver det ikke, at man ikke herinde render rundt og foregøgler folk, at verden ser forkert ud ud fra nogle partitaktiske forhold, hvis man skal ud i en værdidiskussion? For det kunne jo godt være, at der i efterlønnen, det kunne jo godt være, at der i folkepensionen, det kunne jo godt være, at der i dagpengene var nogle værdier, der var værd at bevare. Er det ikke farligt at sætte dem over styr af partipolitiske grunde?

(Kort bemærkning).

Brian Mikkelsen (KF):

Det er jo svært at vælge, hvem man så skal kommentere nu. Dog vil jeg sige, at vi er mange glade konservative, som smiler og har det dejligt – derhjemme i hvert fald. (*Munterhed*).

Til hr. Søren Søndergaard må jeg sige, at selvfølgelig respekterer vi, at der også skal være et kollektivt ansvar. Lad os tage emner som sundhedspolitikken, uddannelsespolitikken, socialpolitikken. Det er selvfølgelig et kollektivt ansvar at sikre, som statsministeren også nævnte i sin glimrende tale, hvor han citerer fra Grundtvigs – husk ophavsretten – »Langt højere bjerge«, hvor »få har for meget og færre for lidt«. Det er jo såmænd flot nok og godt nok. Men det, det handler om her, er den essentielle debat om, at man ikke skal tage ansvaret væk fra folk. For hvis man tager ansvaret væk fra folk, hvad sker der så? Så er der lige pludselig ingen, der har ansvaret mere, og så skrider fundamentet for velfærdssamfundet.

Så derfor har vi tre nøgleord: omsorg, tryk, ansvar. Ansvaret er det vigtigste. Altså, man tager ansvaret for sine egne handlinger og overlader mere ansvar til den enkelte, så familien også får mere magt, sådan så man hele tiden sørger for at prøve på at skabe sine egne løsninger.

Det fører mig selvfølgelig også over til hr. Jann Sjørnsen. Valgfrihedsdebatten vil vi prøve på at tage ind i et sådant forum her, f.eks. vil vi gerne gøre noget mere for børnefamilierne.

Det er der jo mange der vil. Statsministeren vil. Vi andre vil også godt. Vi vil bl.a. gøre det ved at sikre økonomisk råderum til familierne. Det er derfor, vi bliver ved med f.eks. at tale om skattenedsættelser, selv om folk bliver meget syge af at høre om det. For hvis man f.eks. giver skattenedsættelser til børnefamilierne, så bliver

der mere råderum, så bliver der mere fleksibilitet, og så har man friheden til selv at vælge, hvad man vil prioritere som børnefamilie.

Til hr. Peter Duetoft: Vi har aldrig nogen sinde på noget tidspunkt nævnt noget om, at man eksempelvis kan skære i folkepensionen, og vi kommer ikke kun med dommedagsprofetier, overhovedet ikke. Vi vedkender os et ansvar for det velfærdssamfund, vi lever i, og jeg synes, det er et drønhamrende godt samfund, vi lever i.

Men hvis man skal redde det velfærdssamfund, vi lever i, bliver man nødt til at komme med nogle reformer, og så nytter det ikke noget, at man bare sidder »på sin stille« og håber på, at tingene bare sker rundt omkring os, for det her samfund kan ikke blive ved med at udvikle sig til, at man får større og større skatteprocenter, og at flere og flere bliver afhængige af den offentlige sektor. Vi bliver nødt til at koncentrere os om de kerneydelser, der er. Ellers overlever velfærdssamfundet ikke.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Hr. Brian Mikkelsen antyder, at der skulle være nogen, der ville tage ansvaret væk fra folk, f.eks. ved hjælp af den offentlige sektor, men det er jo lige omvendt. I hvert fald ønsker vi fra venstrefløjens side at give mere ansvar til folk.

Men det er jo ikke det, jeg hører fra Det Konservative Folkeparti. Altså fra Det Konservative Folkeparti hører vi privatisering. Det vil sige, at der er nogle, der ejer et sygehus f.eks., og så kan de tjene penge på det, og dem, der så er ansat, skal gøre det, som de, der ejer sygehuset, siger.

Det, vi siger, er noget andet: Det er, man i den offentlige sektor skal give mere indflydelse til de ansatte, at man skal gøre op med lægehierarkiet, hele det hierarki, der eksisterer på sygehusene, at de almindelige sygeplejersker, rengøringsdammer osv. skal inddrages mere i at få sygehusene til at fungere. Det er ikke at tage ansvaret væk fra folk; det er at give folk ansvar, give folk mere ansvar, men et kollektivt ansvar.

Det er lige præcis vores ønske i modsætning til det, der hedder det individuelle ansvar, hvor den eneste løsning, Det Konservative Folkeparti kan anvise, er det ansvar, der består i, at man gerne vil tjene nogle flere penge.

(Kort bemærkning).

Brian Mikkelsen (KF):

Altså jeg kunne også fortælle en masse skrækhistorier om, hvordan jeg egentlig opfatter Enhedslisten og den marxisme, der ligger bagved opfattelsen af samfundet og individet, og komme med en masse historier om det. Sådan er det selvfølgelig ikke i virkelighedens verden.

Det Konservative Folkeparti tror ikke bare på materialisme, vi tror også på en masse immaterielle rettigheder. F.eks. sætter vi jo familien og individet meget højt, og det har ikke en dyt at gøre med, om man er materiel eller ej; det er såmænd mere socialdemokratisk politik.

Sagen er jo den, at alle ved – det hører vi jo også fra CD's ordfører her – at udviklingen går i den rigtige retning, fordi vi alle sammen hele tiden får det bedre. Vi får det bedre end vores forfædre; de sled og slæbte, hører vi jo hele tiden, bedre end vores forældre, som skulle spare sammen i mange år for overhovedet at få råd til at rejse udenlands. Og hvad gør de unge i dag? De rejser bare rundt omkring.

Udviklingen går altså af sig selv imod det bedre, for hvorfor skulle den gå mod det værre? Hvorfor skulle nogen ønske, at det går dårligere?

Men sagen er jo den, at historien er fuld af de sidespor hele vejen igennem, og det er meget farligt at sige, at demokratiet kan vinde i sig selv, for det skal bruges for ikke at ruste, og det skal værdsættes for ikke at bringes ind i en trialitet, vi alle sammen tager for givet. Det er derfor, at det er vigtigt, at man tager den demokratiske debat og sørger for at diskutere, om der er brug for forandringer. For det er der, og man skal turde indstille sig på de væsentlige ændringer, for ellers så ruster demokratiet og velfærdssamfundet.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Jo, hr. Brian Mikkelsen, det går jo mod det værre. Det går jo mod det værre i den forstand, at man alene denne morgen i en morgenavis kan læse store overskrifter om, at fremtidens politiske ledere vil afskaffe stort set hele velfærdssamfundet.

Der er en linje i dele af de unge, ikke mindst blandt nogle politisk aktive, der stort set bare vil kassere alle de værdier, som man i generationer har bygget op i dette samfund omkring velfærd. Og jeg er bange for, at når hr. Brian Mikkelsen stiller sig op her og taler om sine re-

former og om, hvad Det Konservative Folkeparti vil, så spiller han med på den i stedet for at sige: Kære venner, var det ikke en idé, at vi tog en værdidiskussion med de unge mennesker og sagde: Mener I virkelig, at samfundet ikke skal have ansvaret for de ældre? Mener I virkelig, at den frie konkurrence kan klare det hele, at jungleloven er i orden, at folks selvværd er godt, når de bare kan konkurrere? Hvad så med dem, der ikke kan konkurrere? Hvad er det for noget? Hvad er det for et spil?

Den værdidiskussion, som man såmænd også godt kan få med KU, er jeg overbevist om er måske nødvendig for at bremse op for en gal udvikling, hvor nogle unge mennesker i noget ideologisk effektivitetssmartness drøner derudad med nogle værdier, der ikke hører hjemme i det her samfund.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Min partifælle, hr. Brian Mikkelsen, holdt en særdeles klog og rigtig ordførertale, som hr. Peter Duetoft skulle have hørt efter; så havde hr. Peter Duetoft ikke kørt den polemiske facon.

For hvad var det, hr. Brian Mikkelsen sagde og gentog i sin korte replik her for nylig? Det var, at det velfærdssamfund, vi har skabt – og Det Konservative Folkeparti har et medansvar for det – dette velfærdssamfund er ikke holdbart. Det er ikke en stabil situation. For alle de systemer og ordninger har gjort noget ved folk og deres mentalitet. Man er begyndt at spekulere i at få tilskud, i at få tilskud som ved private skoler, i sociale tilskud og i skattesystemet. Og derved undergraves det hele.

Det sorte arbejde vokser, gør det selv-arbejdet vokser. Det er ikke noget holdbart system, og derfor må der ske ændringer, i stedet for at man kommer og er polemisk og trækker det hele ned i en pjattet debat, der hører hjemme i Snapstinget en sen aften.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Jeg synes, debatten her om institutionerne, som hr. Brian Mikkelsen ganske udmærket, synes jeg, har foranlediget, sådan meget let bliver til en debat om, at enten skal vi på den ene side nedbryde systemerne, eller også skal vi på den anden side gøre alt for at fastholde dem.

Jeg vil godt prøve at eksemplificere det ved at sige: Jeg synes da, det er ganske fortrinligt, at vi har børnehaver, pædagoger til at passe vores

børn, og jeg synes også, det er fortrinligt, at vi har børnehaver og pædagoger til at passe vores børn. Jeg synes også, det er fortrinligt, vi har hjemmehjælp til at tage sig af omsorgen for vores ældre, så det er for mig ikke et spørgsmål om, at de systemer, der er, nedbrydes, fordi det hele nu er af lave.

Men jeg synes, det er vigtige spørgsmål at rejse, og vi ved at ansætte endnu flere pædagoger, ved at ansætte endnu flere hjemmehjælpere, kommer ud over det, som bliver stadig flere børns og er rigtig mange ældres problem, nemlig ensomhed. Det tror jeg ikke.

Derfor vil jeg sige, at for os i Kristeligt Folkeparti er det ikke et spørgsmål om, at enten har vi systemerne, eller også har vi ikke systemerne. Det er et spørgsmål om, at vi kollektivt har et ansvar over for vores børn og vores ældre, men at vi så sandelig også har brug for i civilsamfundet at styrke de menneskelige fællesskaber, som kan være med til at samle op der, hvor et system ikke samler op, for det samler ikke alle op.

(Kort bemærkning).

Brian Mikkelsen (KF):

Nu skal vi, det siger jeg henvendt til hr. Peter Duetoft, som jeg sætter meget højt, passe på ikke at blive alt for konservative her.

Sagen er jo den, at hvis man vil bevare vores velfærdssamfund, så skal vi også forandre vores velfærdssamfund. Det vil sige, man bliver nødt til at turde indstille sig på væsentlige ændringer. Man kan jo ikke bare tage en diskussion med de unge mennesker, som var fremme i morges i radioen og tv, om nogle vidtgående ting, hvis man ikke også siger, man er indstillet på at diskutere, hvad det er, vi vil med vores velfærdssamfund.

Det velfærdssamfund, vi har, er blevet til alt for meget stat og alt for lidt samfund. Det er blevet til en masse sociale systemer, som jo vikler sig ind i hinanden. Det tror jeg er en kendsgerning, som alle er opmærksomme på, medens de mennesker, vi her taler om, måske mest af alt ønsker opmærksomhed og så frihed til at klare sig selv. Det er jo det, det handler om. Jeg tror ikke, der er nogen mennesker, som ikke har en grundlæggende trang inde i sig selv til helst selv at ville klare problemerne. »Der er da ikke andre, der skal klare problemerne for mig.«

Man har altså kort sagt med det samfund, vi har opnået i dag, vænnet for mange af med at tage vare på deres eget liv, på deres egen skæb-

ne, og det vil sige, at ansvaret altså er løbet væk fra den enkelte over til de mange. Det betyder, siger jeg til hr. Søren Søndergaard, at ligegyldigheden tager over.

Man glemmer altså, at det er det enkelte menneske, der altid i sidste ende har ansvaret for sit eget liv. Altid. Det betyder ikke, at det her er et spørgsmål om et enten-eller. Det er simpelt hen et spørgsmål om, at man skal prøve at opnå noget, for jeg erkender og respekterer det velfærdssamfund, vi har. Det har vi et kolossalt ansvar for i Det Konservative Folkeparti, og det vil jeg ikke grundlæggende ændre ved. Jeg vil godt bevare velfærdssamfundet, og der bliver man altså nødt til at tage den diskussion.

Udgangspunktet – i hvert fald for Det Konservative Folkeparti – er altid det enkelte menneske, ikke systemet. Vi skal sørge for, at systemerne tilpasses mennesket og ikke omvendt, derfor skal man ikke putte folk i kasser, og det er simpelt hen udgangspunktet for den diskussion, vi håber kommer nu her.

(Kort bemærkning).

Peter Duetoft (CD):

Jeg skal lade være med at kommentere hr. Frank Dahlgaard – det vil være i strid med forretningsordenen, lige så vel som jeg går ud fra, at det, hr. Dahlgaard gjorde, næsten også var i strid med forretningsordenen – men kun sige, at jeg ikke ved, hvad man diskuterer en sen aften i Snapstinget. Der befinder jeg mig ikke. Jeg er ude og diskutere værdier i offentlige møder rundtomkring, og hvor hr. Frank Dahlgaard befinder sig – det er måske i Snapstinget – skal jeg jo ikke blande mig i.

Jeg skal kun sige til hr. Brian Mikkelsen, at det vel også er væsentligt, når hr. Brian Mikkelsen stiller sig op her og bliver ved med, at der er et samfundstryk, og at folk føler sig det ene og det andet og det syvende, at spørge: Hvor er trykket omkring efterlønnen?

Det er da ikke samfundet, der kommer og siger til hr. Jensen: Nu skal du have efterløn. Man giver da et valg. At der så er nogle erhvervs-mennesker rundtomkring, der smider folk ud, fordi de ikke kan forstå, at man jo ikke kan være 22 år gammel og have 30 års erfaring og derfor ikke kan bruges på arbejdsmarkedet, er jo en anden diskussion. Samfundet har da ikke ved sit velfærdssystem, f.eks. efterlønnen, lagt et pres på folk. Man har givet folk en valgmulighed, og den vil Det Konservative Folkeparti

øjensynlig fjerne. Er det ikke at indskrænke menneskers valgmuligheder og dermed deres frihed?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg synes altså, at hr. Brian Mikkelsen med forbløffende klarhed opsummerede det konservative værdigrundlag. »Det enkelte menneske har altid ansvar for sit eget liv«, sagde hr. Brian Mikkelsen.

Men det er jo netop det, vi anfægter. Det er jo netop det vi mener er forkert. I mange perioder i ens liv har man ikke ansvar for sit eget liv. Det gælder f.eks., når man bliver født. Så ligger ens liv altid i andres hænder, i hænderne på den, der føder en, på ens forældre, på hospitalet osv. Det samme gælder, når man bliver ældre og kommer til afslutningen.

Der vil være perioder i ethvert menneskes liv, hvor det er sygt, psykisk eller fysisk, eller bare nede, hvor det netop har brug for andre mennesker, og hvor det ikke evner at sige: O.k. vi kan bare tage ansvaret for vores eget liv.

Dér skal man hjælpe andre, det er den solidaritet, det er det sammenhold, der er det afgørende, og det er det, der adskiller vores værdigrundlag fra det, som hr. Brian Mikkelsen fremlægger.

Det får vi lejlighed til at diskutere, når nu et flertal i Venstres gruppe stemmer for Kristeligt Folkepartis forslag, så har vi jo et flertal her i Folketinget, og så får vi mulighed for at udvikle og fortsætte den diskussion.

(Kort bemærkning).

Brian Mikkelsen (KF):

Jeg må altså igen sige til hr. Søren Søndergaard: Det, hr. Søren Søndergaard her siger, er fuldstændig forkert, fuldstændig.

Sagen er den, at hvis man skal have et vel fungerende velfærdssamfund, så må man tro på, at den enkelte som udgangspunkt er i stand til at klare sig selv og vil klare sig selv, altså at ikke andre skal klare det for én.

Det er klart, og det er jo derfor, vi har et velfærdssamfund, ikke et »hver er sin egen lykkes smed-samfund« og ikke et stenalder-samfund, at man selvfølgelig går ind og hjælper folk, når de er syge, når de skal have en uddannelse, når de er psykisk syge, når de er handicappede. Sådan er det i velfærdssamfundet, og det vedkender jeg mig utrolig meget.

Men hvis man skal sørge for, at folk har det ordentligt i et velfærdssamfund, f.eks. at der er et ordentligt hospitalsniveau, en ordentlig hospitalsstandard, så kræver det altså, at velfærdssamfundet fungerer, og ikke, at to tredjedele, som tilfældet er i dag, er afhængige af ydelser fra det offentlige på den ene eller på den anden måde.

Men lad os tage diskussionen om sundhedssystemet:

Vores middellevetid har jo været diskuteret meget; den er nu lavere end i de omkringliggende lande. Er det ikke en skam? Er det ikke bedrøveligt? Er det ikke en katastrofe, når vi har et velfærdssamfund, som er så udviklet, som det er? Det er jo selvfølgelig, fordi vi ikke har formået at prioritere godt nok, at vi ikke har fundet ud af, hvor det er, vi vil bruge ressourcerne.

Jeg er da meget enig med hr. Peter Duetoft i, at man jo ikke tvinger folk f.eks. på efterløn. Vi har nu også sagt, at vi vedkender os den aftale, der er lavet, og det vil vi så ikke røre ved nu og her.

Det betyder, at vi som politikere altså skal tage os af de konkrete problemer, der er, altså mindske de ulykker, der er. Vi skal ikke sørge for at skabe lykke for folk, for den lykke skal folk altså selv finde ud af at skaffe sig.

Det, det fundamentalt handler om, når man diskuterer værdier, er, at udgangspunktet må være den enkelte, og så træder samfundet til, når det ikke lykkes for den enkelte at klare sig.

Jes Lunde (SF):

Et af de politiske citater, som jeg holder aller mest af, stammer fra daværende kirke- og kulturminister Bodil Koch, som var minister i 1950'erne og 1960'erne. Hun sagde dengang, at den åndelige armod overstiger langt den materielle.

Det synes jeg var flot sagt. Jeg synes også, det var rigtigt sagt. Det var på sin plads at sige det, og det er såmænd endnu mere på sin plads i dag, hvor vi ganske vist i rigdom har drevet det vidt. Det er også vigtigt, og det er godt nok. SF er hele tiden optaget af at sikre bedre vilkår for de svageste stillede i samfundet, også økonomisk.

Men samtidig med, at vi fejrer de fremskridt, der er sket, skal vi ikke glemme, at den åndelige armod er ganske betragtelig, at vi har ganske mange sociale problemer, som handler om immaterielle ting, at vi har, som nogle har nævnt

heroppe, selvmordsproblemer, at vi har omsorgssvigt over for nogle af vore svageste grupper, over for de ældre, og vi har det også over for vore børn.

Det, der vel er den største fejl, er, at den værdidebat, som vi så har i dag, fylder alt for lidt i de daglige politiske beslutningssange.

Jeg synes, statsministeren holdt en flot tale om sit værdigrundlag, jeg synes også, Venstres ordfører havde gode betragtninger om et værdigrundlag, men bliver det overhovedet anvendt i praksis, når man så en mørk nat laver et finanslovforlig eller laver andre store forlig, som berører folks levevilkår på afgørende vis? Har man så de værdier med?

Det synes jeg man har alt for lidt, som det foregår i øjeblikket.

Det, jeg synes er fordelene ved at tage fat i sådant et forslag, som vi har her fra Kristeligt Folkeparti om en værdikommission, er, at det giver en chance for, at værdidebatten kommer til at fylde noget mere, at den hele tiden kommer systematisk op ved, at der er nogle mennesker, der får en forpligtelse til at sørge for debatten.

Jeg kan se, at erfaringerne fra Norge er, at værdikommissionen deroppe faktisk har skabt debat, at den har bredt sig ud i mediernes ved at fylde meget dér, at den i de folkelige organisationer er kommet til at fylde mere, end den gør i øjeblikket her i Danmark.

Det er lige præcis det, vi har brug for. Vi har brug for, at den debat fylder meget mere, sådan at de politiske partier herinde besinder sig noget mere på de værdier, når de skal træffe beslutninger.

Det er klart, at vi i praksis vil have en forskellig fortolkning herinde af nogle af de grundlæggende værdier.

Til mit værdisæt hører f.eks. også mennesket frem for systemet, frihed under ansvar osv., værdier, som jeg er helt sikker på, at nogle borgerlige partier vil sige: Det er vores, det er os, der har opfundet dem.

Selv om vi har nogle fælles udgangspunkter, så vil vi givetvis fortolke det forskelligt og trække grænsen forskelligt, når vi skal til at træffe nogle konkrete politiske afgørelser. Men derfor synes jeg alligevel, det er vigtigt, at værdidebatten er langt fremme i hovederne på os, at den er med, også når vi laver konkret lovgivning, for det giver et bedre udgangspunkt for også at få de hjørner med, at vi ikke kun tænker

i økonomi, men også tænker i, at der findes andre værdier.

Lad mig give et konkret eksempel: Regeringen er i øjeblikket i gang med at lancere en arbejd mere-strategi. Det kan man så mene om, hvad man vil. Men jeg synes i hvert fald, at den tager et meget økonomisk udgangspunkt, hvor værdier i den debat meget let kun bliver til et spørgsmål om kroner og ikke andet, ikke en debat, hvor der tages stilling til, om ikke vi har et ansvar for at inddrage de 180.000 arbejdsløse meget mere i vores samfund og sætte fokus på at give dem en plads på vores arbejdsmarked i stedet for at sige til dem på A-holdet, at de skal arbejde mere. Der ligger for mig at se nogle værdier, som har fyldt for lidt i hovederne på de regeringsmedlemmer, som har godkendt det strategiplæg.

Tilsvarende er det ikke et helt legitimt valg, hvis der er nogle, der gerne vil have noget mere fritid til at være sammen med deres børn, være sammen med deres kæreste, til at uddanne sig, til at læse digte, til hvad som helst andet end at tjene penge. Er det ikke et legitimt valg? Jo det er. Men regeringen kører en strategi i øjeblikket, hvor den nærmest fremstiller det som illegitimt, som noget, man ikke kan mene, som noget, man ikke kan vælge. Der igen synes jeg, at værdidebatten er forsvundet for meget i regeringens politik på det område.

Så jeg ser det her som en kærkommen lejlighed til at få trukket værdidebatten længere frem i samfundet, få den til at fylde noget mere i vores politiske beslutninger, så vi også kan tage os af alle de dilemmaer, der er påpeget. Jeg synes jo, at meget af den kritik, der har været fra borgerlig side her i dag, har været af det, man kalder det socialdemokratiske projekt. Jeg ved ikke præcis, hvorfor man kalder det det, der er mange af de velfærdsordninger, som er vedtaget med meget brede flertal, SF har deltaet, de borgerlige partier har såmænd også, så i stedet for at kalde det et socialdemokratiske projekt, vil jeg hellere sige det danske velfærdsprojekt.

Det viser, at der er nogle mangler i det. Det viser, at der er nogle fejl, det viser, at der er omsorgssvigt rundt omkring, og at der er nogle dilemmaer om, hvordan vi får det personlige ansvar til også at være her, hvordan vi får mennesker til at føle et ansvar for deres egen tilværelse. Den debat har vi alle sammen en forpligtelse til at engagere os meget mere i, og derfor synes jeg, at Socialdemokraterne skulle overveje

deres negative indstilling til beslutningsforslaget.

Jeg synes egentlig, at det her fortjener en meget bred opbakning, fortjener at være et forslag, der får alle Folketingets stemmer, når vi til sin tid skal stemme om det.

SF vil i hvert fald stemme for det.

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Det var simpelt hen for nemt sluppet, vil jeg sige til hr. Jes Lunde. Den kritik, som jo er korrekt, af, at der er værdier i det danske samfund, som er gået fløjten, det forhold, at den mest udbredte sygdom i Danmark, hvis man kan kalde den det, er ensomhed, har SF jo et kæmpeansvar for. Det er kernen i SF, hele staben af pædagoger osv., som i 30 år har prædiker: Børn for sig, arbejde for sig, ældre for sig, hvor man i andre kulturer lader børn være sammen med deres bedsteforældre osv., så man ikke har den ensomhedskultur.

For nogle år siden, en håndfuld år siden, havde SF et meget klogt slogan på deres landsmøde. Det lød: »Mindre stat – mere velfærd«. Hvor er det budskab henne? Hvor er det budskab i forhold til den kendsgerning, at der i 1970 var 420.000 offentligt ansatte i Danmark og i dag er over 900.000? Hvor mange flere skal der ansættes, før befolkningen begynder at få det godt? Eller lad mig stille spørgsmålet på en anden måde: Er SF aldrig i tvivl om, at den rute, vi har valgt i de sidste 30 år, måske er forkert?

(Kort bemærkning).

Jes Lunde (SF):

Jamen det er da forrygende, så galt man kan få SF's politik i halsen. Det er da helt utroligt, at man kan tro, at vi står for det synspunkt, børn for sig, ældre for sig, forældre må ikke være sammen med deres børn, det skal være pædagoger osv. Overhovedet ikke, overhovedet ikke. Noget af det, som jeg har været allermest glad over at være med til her i Folketinget, var såmænd et forlig, jeg var med til at lave i 1990 med daværende finansminister Henning Dyrmosé, hvor vi fik et gennembrud for vort forslag om orlovsordninger, som gjorde det muligt for folk at sige, at nu prioriterer vi altså anderledes. I stedet for kun at ræse af sted på arbejdsmarkedet og sende vores børn i børnehaver hele dagen prioriterer vi nu anderledes og vælger at have noget mere tid sammen med vores børn.

SF har også været det parti, som har talt for at gøre orloven mere fleksibel, så folk også i hverdagen kan få noget mere tid sammen med deres børn. Vi har talt for nedsat arbejdstid, lige præcis for at man kan få bedre muligheder for at være sammen med sine børn, og vi har talt længe for barselorlov sågar. Jeg kan faktisk ikke finde den idé til at give forældrene bedre mulighed for at være sammen med deres børn, som vi ikke har støttet, så jeg er målløs over, at Fremskridtspartiet kan have det synspunkt, at vi skulle forsøge at holde mennesker væk fra hinanden ude i den civile verden og institutionalisere det hele. Intet ligger os fjernere.

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Jamen det er simpelt hen ikke sandt, det, hr. Jes Lunde står her og siger. Både i Folketinget, byråd, amtsråd og alle steder, hvor der sidder SF'ere, kæmper de for, at der skal være krav om, at børn skal passes på offentlige daginstitutioner. Hvis ikke kommunen har mindst det antal daginstitutioner, som der er børn i kommunen, skal der bygges nogle flere, osv. Det må da være, fordi man har det mål, at det kun er staten, der skal have monopol på at passe børn ligesom i det gamle Østeuropa, hvor børn også skulle gå i blå skjorter alle sammen osv.

Det er jo det, der har været målet. Det er det, der står i Børne- og Ungdomspædagogernes Landsorganisations program, som er skrevet af SF'ere. Selve hjertet, kernen i SF, er jo alle de tusinder af offentligt ansatte, som hæver deres løn for så alligevel ikke at løfte opgaven, for hr. Jes Lunde har jo ret i sin kritik: systemet virker jo ikke. På trods af forældreorlov, på trods af længere barselorlov er mennesker ulykkelige i dag, og derfor er spørgsmålet, som hr. Jes Lunde ikke har svaret på: Er man aldrig i tvivl om, at alt det, SF har sat i gang, måske har udviklet samfundet i den forkerte retning? Er man aldrig i tvivl?

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Det kan godt være, at Fremskridtspartiet og hr. Kim Behnke ikke har så stort et ansvar for de sidste 30 års udvikling, men jeg synes – og det er en bemærkning til hr. Jes Lunde – at det er rigtigt set, når hr. Jes Lunde gør opmærksom på, at Danmark ikke er et socialdemokratisk projekt. Det er et fællesprojekt, og der har fak-

tisk været mange aktører, som også har et ansvar for, at vi står dér, hvor vi gør i dag, på godt og ondt.

Jeg synes, det er vigtigt at understrege det på dette tidspunkt i debatten, fordi vi godt kan stå og slå hinanden i hovedet med, hvorfor det er gået, som det er gået, og det kan såmænd også være festligt og fornøjeligt ved visse lejligheder, og det er også vigtigt med efterkritik. Men endnu vigtigere, synes jeg, er erkendelsen af, at vi i hvert fald alle sammen har et fælles ansvar for at komme videre, og at det er det, der er vores fællesprojekt. Det er også det projekt, tanken om værdikommisionen i virkeligheden bygger på, og det er et projekt, som jeg også synes, den danske befolkning fortjener.

(Kort bemærkning).

Jes Lunde (SF):

Jeg hørte ikke rigtig noget spørgsmål fra hr. Sjørnsen, men det er vel, fordi vi er på linje i spørgsmålet om dette beslutningsforslag.

Derimod må jeg sige til hr. Kim Behnke, at jeg synes, det bliver helt surrealistisk, når hr. Kim Behnke vil påstå, at vi har den opfattelse i SF, at alle børn skal passes af statsansatte eller kommunalt ansatte, og sådan skal det bare være, og det er en målsætning, at de skal gå i ens skjorter og hele baduljen. Det er hentet ud af den blå luft.

Vi mener klart, det er en offentlig opgave. Når forældre skal på arbejdsmarkedet og har nogle børn, der skal passes, mener vi, det er en offentlig opgave at sørge for, at der er et pasningstilbud, og at det har en ordentlig kvalitet. Det står jeg gerne ved.

Når man har valgt at indrette arbejdsmarkedet sådan, at forældre er meget væk – for meget væk efter min opfattelse, men sådan er verden nu – så er det en klar opgave at sørge for, at børnene bliver passet under betryggende vilkår, og at der ikke er bare en pasningsgaranti, men også en udviklingsgaranti, hvor ungerne får et ordentligt pædagogisk tilbud. Det vedstår jeg gerne, og her synes jeg, pædagogerne mange steder laver et fremragende stykke arbejde.

Jeg synes, det er fint, at vi har det system, men at gøre det til, at vi skulle have en målsætning om, at børn kun skal passes sådan nogle steder, og at forældre ikke må have lov til være sammen med deres børn, osv. er fri fantasi fra Fremskridtspartiets side.

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Det er jo i kontrasterne, man opdager nuancerne.

Den fremstilling, som jeg gav, var den, SF'erne brugte i 1970'erne og op i 1980'erne, indtil man fandt ud af, at den taleform hoppede danskerne ikke på. Nu har hr. Jes Lunde disciplineret sig til at sige: Vi skal ikke tvinge nogen til at få passet børn hos det offentlige, men det offentlige skal give tilbud til de forældre, der mangler at få passet deres børn.

Men det er bare en anden måde at sige det på, for konsekvensen er jo den samme, nemlig at SF modarbejder private pasningsordninger. SF modarbejder, at børn kan få lov til at være sammen med deres bedste forældre, for de er jo ikke kvalificerede pædagoger, der kan sidde i disse overfyldte børneinstitutioner, hvor støjniveauet er større end i en jetmotor. Det er den slags, som er blevet konsekvensen, fordi SF har det som politisk mål. Hr. Jes Lunde har bare sat nogle andre, mere moderne ord på, men konsekvensen og indholdet er nøjagtig den samme, som dengang parolerne var skarpe og kontante i 1970'erne og 1980'erne. Men her i 1990'erne har SF lært, at man skal bruge et andet ordvalg. Det har vi fået demonstreret i dag, og det takker jeg hr. Jes Lunde for.

Første næstformand (Birte Weiss):

Hr. Jes Lunde, og vi går derefter videre i ordførererækken.

(Kort bemærkning).

Jes Lunde (SF):

Tja, hvad skal man sige, hvad skal man sige?

Til hr. Kim Behnke: Jeg har ikke ændret indstilling til, hvordan børn skal passes. Jeg elsker at være sammen med mine egne unger, jeg tager hyppigt hjem her fra Folketinget for at kunne være så meget sammen med dem som overheadet muligt, og jeg er ikke i nogen SF-forsamling nogen sinde blevet mødt med, at det burde egentlig være forbudt, for jeg burde overlade dem til statsansatte pædagoger. Jeg har aldrig hørt det synspunkt, og jeg har heller aldrig selv haft det, så det er rent volapyk, Fremskridtspartiet kører frem med i øjeblikket.

Poul Nødgaard (DF):

Man kan vist uden overdrivelse sige, at Kristeligt Folkeparti har ramt et meget centralt emne her i dag, for det er da meget lang tid siden, jeg

har set et forslag give anledning til så megen debat. Man kunne også have håbet på, at det var et forslag, hvor man kunne se lidt væk fra det partipolitiske, så det i højere grad kunne samle hele Folketinget, for her er trods alt tale om en sag af et meget stort omfang.

I Dansk Folkeparti synes vi, det er positivt, at der sættes fokus på værdinormerne, som gennem en årrække har været under nedbrydning og forandring; lad os sige det lige ud ad landevejen. Ordentlige værdinormer hænger f.eks. sammen med en ordentlig omgangs- og tiltaleform mellem mennesker. Mellem venner kan man bruge nogle udtryk, som man ikke kan bruge over for andre, men desværre må vi nok sige, at sproget i mange henseender har udviklet sig i en lidt uheldig retning, også venner og familie imellem.

Almindelig hjælpsomhed over for medborgere, de gamle, de svage og de syge, er blevet lidt af en mangelvare. Det er ikke generelt, men et tiltagende fænomen. Det er f.eks. i dag ikke særlig in at hjælpe en ældre dame med at bære indkøbsposen, og det er ej heller særlig god latin at rejse sig op i en bus og give plads for et ældre medmenneske. Det er ikke noget generelt, men jeg ser daglig i mange busser, hvorledes specielt mange unge desværre ikke har den holdning, at man giver plads for folk, der ikke har det så godt som en selv. Det har også noget med værdinormer at gøre.

Det er også en værdinorm, at man viser interesse over for sine forældre og har den samme interesse for velfærdet over for arbejdskolleger, naboer og også over for sine børn; det hænger sådan set sammen. Jeg ved godt, at dagene er lange og travle, men det må være sådan, at man har den indstilling, at man også, selv om man har travlt, sørger for at besøge de familiemedlemmer og andre, der måske ikke er i stand til selv at komme uden for hus og hjem. Vi må nok sige, at i dagens travlhed er det jo nok sådan, at det er et område, der desværre bliver en hel del forsømt.

Man kunne måske også i dag sætte lidt fokus på og fremhæve nogle af de mennesker i vores samfund, der laver en meget, meget stor indsats for, at samfundet kan hænge sammen, og her tænker jeg specielt på dem, der udfører en stor, frivillig indsats i det daglige arbejde. Det vil måske være forkert at fremhæve nogle frem for andre, men lad mig tage hele børne- og ungdomsarbejdet, idrætten, spejdere osv. osv. osv. Jeg tror, vores samfund ville stå med nogle

uoverstigelige problemer, såfremt der ikke fandtes den korpsånd, som i realiteten eksisterer blandt utrolig mange mennesker, og lad os takke for det i dag. Men værdierne i vores samfund har i høj grad baggrund i et kristent værdigrundlag, og med nye og fremmede religioners indtog i Danmark må man jo sige, at vore grundlæggende værdinormer desværre også ændres på dette område.

Så vil jeg også sige lidt om respekten for de materielle goder, som jo også er i forfald. Jeg synes, det er et kæmpe samfundsproblem, når man kan se toge overmalet med graffiti og kan høre, at DSB må ofre 50-60 mio. kr. om året for at rydde op efter al den vandalisme mod togene. Vi, der har en anden holdning til disse ting, må overalt, hvor vi kommer frem, søge at præge udviklingen hen imod, at tingene udvikler sig i en anden retning. Med andre ord: Respekten for andres værdier må genetableres.

Jeg var i en kort bemærkning lidt inde på hele velfærdssamfundets skyggesider, og her tænker jeg på – som jeg nævnte tidligere – de mange børn, der må fjernes fra eget hjem, og alle de mange psykisk syge børn, vi har, og sådan kunne jeg fortsætte inden for det sociale område. Her synes jeg, vi har et hængeparti midt i al den velfærd, vi tilsyneladende har, og så godt som det i øvrigt går på andre områder, synes jeg, vi her har at gøre med noget, som vi godt hver for sig kunne yde en endnu større indsats for at få rettet op på.

Jeg havde sådan set et lille spørgsmål til Kristeligt Folkeparti. Når man læser forslaget, kan man se, at det er udarbejdet lidt efter norsk mønster, og jeg synes måske, det er lidt tyndt indimellem. Hvis forslaget bliver vedtaget – og det kunne der da være en mulighed for, hvis Venstre ellers ændrer signaler, for jeg ved ikke, hvorfor det liberale parti har fået en så negativ indstilling over for forslaget – kommer det til at overlappes på en lang række områder, hvor andre er inde i billedet, f.eks. på det etiske område og på børneområdet, som der står i forslaget. Jeg synes nok, det ville være gavnligt, at Kristeligt Folkeparti i debatten her i dag løftede sløret for, hvordan man forestiller sig, at tingene skal gøres, hvis forslaget bliver vedtaget: Hvordan kan regeringen udarbejde et forslag på en sådan måde, at det sker i respekt over for de områder, hvor der arbejdes med disse ting i forvejen?

Det er en skam, at 5 minutter går så hurtigt, men jeg må jo desværre forlade talerstolen nu, formand.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Hr. Poul Nødgaard nævnte i sin ordførertale spejderbevægelsen, og det synes jeg var godt og rigtigt. Jeg har selv været spejder – ja, der fik vi så reaktionen, morskab fra bænkerne. Det er lige præcis holdningen, og det er det, der bringer mig herop.

Især fra venstreorienteret og såkaldt moderne side sker der en latterliggørelse af spejderbevægelsen, som jo virkelig lagde vægt på nogle gode, gamle dyder og værdier: hjælpsomhed, at opføre sig ordentligt, at gøre en god gerning hver dag. I dag går de få spejdere, der er tilbage, til spejder, men i gamle dage var man spejder 24 timer i døgnet, og de, der var det dengang og formelt er trådt ud, er det såmænd stadig væk i hjerterne.

Jeg husker fra min tid, hvordan vi fik nogle børn ind i patruljen og i troppen – ja, nu ler han dernede, den venstreorienterede abekat, undskyld. (*Munterhed*). Det var nogle unge mennesker, nogle børn fra institutioner, hvor de var døgnnet rundt. Det var misbrugte børn, det var børn, hvis familier var brudt sammen, som kom ind i patruljen. Her var de med i et fællesskab, og det klarede man helt uden det offentliges indgriben, og det var en fin ting. Spejderbevægelsen havde noget godt i sig, så måske skal vi have noget mere spejderånd ind i det danske samfund.

Første næstformand (Birte Weiss):

Jeg skal bede om, at taletiderne bliver overholdt, og at kun medlemmer får ordet og ikke abekatte. (*Munterhed*).

Så er det hr. Søren Søndergaard.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

I Enhedslisten lægger vi også vægt på, at folk skal opføre sig ordentligt, men jeg vil godt spørge hr. Poul Nødgaard om en ting, fordi der var en sammenhæng, jeg simpelt hen ikke forstod.

Hr. Poul Nødgaard snakkede om det kristne livsgrundlag som et fælles grundlag for den danske befolkning, men som desværre forsvinder, som hr. Nødgaard sagde. Hvis der er nogle, der bliver tvunget til at opgive deres livsgrundlag, er det selvfølgelig ikke godt, men hvis det er noget, folk selv bestemmer, kan man vel ikke sige desværre. Men jeg forstod ikke sammenhængen med de andre ting, hr. Nød-

gaard nævnte, nemlig at respektere de ældre, passe på de gamle og passe på sine børn.

Er der noget som helst fra nogen undersøgelser eller studier, hr. Nødgaard har lavet, der tyder på, at folk, som ikke har et kristent livsgrundlag, men et andet livsgrundlag end det kristne, passer mindre på deres børn, respekterer de ældre mindre, passer mindre på de gamle? Er der noget som helst, som bekræfter det? Eller er pointen måske ikke, at det faktisk vil være meget godt, at forskellige livsgrundlag kan lære af hinanden?

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (DF):

Jeg må sige til hr. Frank Dahlgaard, at det var et meget fint indlæg omkring spejderbevægelsen. Det var nu ikke det, jeg havde lagt op til. Men jeg vil da så samtidig sige til hr. Dahlgaard, at jeg altså også har gået i søndagsskole, hvis det kan interessere, og for at det ikke skal være helt løgn, så vil jeg også fortælle, at det var en baptistsøndagsskole. Det var ikke, fordi jeg var baptist, men der var nogle gode venner, der gik der, og dem havde jeg det meget rart sammen med, og man har også godt af at lære noget af andre. Så er det sat på plads, og det var i øvrigt i Østervrå, oppe i Nordjylland, og det kan efterprøves.

Så vil jeg lige sige til hr. Søren Søndergaard med hensyn til det, jeg sagde omkring det kristne livssyn – jeg må korte talen lidt ned, men jeg vil da så godt afsløre, hvad jeg ikke fik læst op, hvad der står her i mit manuskript – at vi da i Dansk Folkeparti f.eks. er dybt betænkelige ved de folk med fremmede religioner, der kommer til Danmark, og som lever på et grundlag, som vi tager afstand fra, f.eks. i forhold til alt det, der foregår omkring omskæringer osv. Det synes jeg er udansk, og det hører ikke hjemme i et dansk samfund. Jeg siger det lige ud ad landevejen, jeg lægger ikke op til nogen ophidset diskussion omkring det dér.

Så kan jeg ikke huske, om der var mere, hr. Søren Søndergaard spurgte om, han talte så meget, men det var lige det, jeg noterede ned i hvert fald, og det var det, jeg ikke fik med i første omgang.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Vi vil fra Kristeligt Folkepartis side også gerne være med til at fremme de kristne værdier i vort samfund, selvkært. Men jeg vil sige, at jeg

synes sådan set ikke, at det først og fremmest er de fremmede, der i og for sig truer vore kristne værdier. Det, som mange af de fremmede, der kommer til vores land, gør med deres ofte stærke kulturelle og religiøse traditioner, er i virkeligheden, at de udfordrer os, og at de måske i virkeligheden viser os, at vi står mere eller mindre i det, jeg vil kalde et værdimæssigt tomrum, fordi vi ikke længere besinder os på, hvad det er for nogle kulturelle rødder, vi i virkeligheden har, og som jo har hjemsted i kristendommen.

Det andet, jeg godt vil sige til hr. Poul Nødgaard i forlængelse af debatten om, hvordan en værdikommission kan skrues sammen, hvordan man afgrænser i forhold til andre råd og nævn, er, at det er klart, at der selvfølgelig kan blive praktiske problemer; det peger vi også på i bemærkningerne til vores beslutningsforslag. Men erfaringerne fra den norske kommission er rent faktisk, at man finder ud af at afklare de afgrænsningstilfælde, der kan være, i forhold til de temaer, som værdikommissionen ønsker at tage op i forhold til andre råd og nævn. Man bliver simpelt hen enige om, hvilke nævn og råd der skal tage sagen op, og det siger de i hvert fald – jeg har selv drøftet det med sekretariatslederen for den norske værdikommission – i praksis faktisk ikke er et problem.

(Kort bemærkning).

Henrik Svane (RV):

Jeg fik at vide, at jeg smilede – en venstreorienteret abekat. Nu er der altså andre end De Konservative, der kan smile for øjeblikket. Jeg er ikke en abekat, jeg er en svane!

Men jeg vil bare spørge hr. Poul Nødgaard, når han i sit indlæg taler om, at det kristne værdigrundlag skrider, og vi lige hørte kommentaren for lidt siden fra hr. Nødgaard om de fremmedes indtog i Danmark: Betyder det, at Dansk Folkeparti er på vej til at ville ophæve religionsfriheden i landet?

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (DF):

Til spørgsmålet kan jeg svare ét ord: Nej, det er vi ikke. Men må jeg så tilføje et spørgsmål – og det kunne jeg godt have forventet at hr. Svane så måske havde sagt noget om, men jeg synes ikke, vi skal tage en lang debat om det i dag – nemlig om det, der foregår f.eks. omkring omskæringer af små børn: Kan det virkelig være rigtigt, at det foregår i et dansk samfund? Det er noget, der er så udansk, og så synes jeg, at så

må man vende sig imod det. Det har vi gjort ved enhver given lejlighed. Det vil jeg også gøre i dag, men jeg synes ikke, at det skal være toneangivende i debatten her i dag. Jeg vil bare nævne det.

(Kort bemærkning).

Jes Lunde (SF):

Jo, men hr. Nødgaard, er det ikke sådan med den dér omskæring, at det er forbudt at foretage den?

Vi har haft diskussioner om det, jeg husker det ikke udenad, men det forekommer mig, at enden på det er, at der har været bred enighed om her i Folketinget, at vi ikke vil acceptere lemlæstelse af unge piger, selvfølgelig vil vi ikke det.

Så synes jeg i øvrigt, at enhver god debat er kendetegnet ved, at den fjerner fordomme. Nu er det ikke alle fordomme, der kan fjernes. Nogle er så fastgroede, så mennesket har det bedst med at beholde sine fordomme, det er der ikke noget at gøre ved. Men jeg kan alligevel ikke lade være med at bidrage til en nedbrydelse af hr. Frank Dahlgaards fordomme om, at venstrefløjen altid er imod spejdere, ved at sige, at så har jeg da en tilståelse: Jeg har selv været spejder i 11 år, og begge mine unger har også været spejdere med min fulde velsignelse. Jeg håber, det er tilladt at nedbryde hr. Frank Dahlgaards fordomme.

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (DF):

Ja, det er helt rigtigt, at det er forbudt, men hr. Jes Lunde ved jo også godt, at det i nogle tilfælde finder sted alligevel, og hr. Jes Lunde og andre ved også, at mange så tager fra Danmark til udlandet og får det foretaget og så vender tilbage. Det synes jeg næsten er lige så kriminelt som at lave det her i landet.

Peter Duetoft (CD):

Værdidiskussionen er vigtig, og det har jo også vist sig her i formiddag, at den har blomstret, for spørgsmålet er jo, om vi i virkeligheden er på vej til et værdiløst samfund. Ikke et materielt værdiløst samfund, men et samfund uden værdier.

Jeg kan også godt som andre ordførere her i dag undre mig lidt over, hvad man kan komme rundt i det danske samfund og se. Jeg undrer mig også, når jeg kommer på et ældrecenter og ser fem ældre damer sidde i deres kørestol

uden at have noget netværk, uden nogen naboer, uden nogen venner og uden nogen børn, der kommer, og hvor det måske er egens oplevelse, at der kommer en gæst udefra til en anden beboer og hilser på.

Jeg kan også undre mig, når unge mennesker kan blive BZ'ere og autonome og rockere, og hvad det hedder alt sammen, fordi de ikke har det fællesskab derhjemme, men søger fællesskab i nogle organisationer, som så arbejder på en måde, som jeg synes er uacceptabel.

Og jeg kan også godt blive lidt forskrækket, når jeg oplever, at sindslidende får et stempel på ryggen, fordi de i en kort periode har det dårligt, og så har de det stempel, der gør, at de ikke kan komme ind andre steder i det danske samfund, at de ikke kan komme på arbejdsmarkedet, at de ikke er i stand til at bo som andre mennesker, fordi naboerne er bange for dem. For slet ikke at snakke om de hjemløse, hvor vi jo for nylig i København fik oplyst, at det faktisk var sådan, at de hjemløse ikke længere kunne være på forsorgshjem, for nu er de for forskellige fra andre til at være der.

Spørgsmålet er jo, om vi er ved at have skabt et samfund, hvor det at være anderledes er noget umuligt. Hvor alle skal være strømlinede. Alle skal være ens. Alle skal være effektive. Alt skal være management. Det, der er anderledes, er væk. Og sandheden er vel, at det er det, der er anderledes, der i virkeligheden gør både livet og samfundet mere spændende.

Og vi er vel også nødt til at have en værdidiskussion om alle de fine ord, vi kommer med fra talerstole her i landet og i udlandet. FN's talerstol er jo i sig selv en oplevelse dér. Hvordan var det nu forholdet var mellem det, der faktisk er sket i verden, og så alle de fine menneskeret-tighedserklæringer og hjælpeerklæringer, som den vestlige verden har udstedt, når vi tænker på Bosnien med de flysikre zoner eller de sikre zoner, som vi lige glemte at forsvare, da de blev angrebet, og hvor vi nu kan grave massegravene op? Eller Kina, hvor vi på grund af, at vi håber, at vi kan sælge 1,2 milliarder køleskabe til dem, lader være med at reagere over for udryddelserne i Tibet? Eller Iran, hvor vi var så åbenlyst forargede over behandlingen af Rushdie, men vi glemte altså lige at gøre så meget ved det, for vi skulle jo også sælge fetaost?

Ja, vi har alle de fine ord, og vi har alle de principielle værdier, men det var måske en meget værdifuld diskussion at spørge: Hvordan lever vi så op til dem i praksis? Jeg tror, det er

utrolig vigtigt i et åbent samfund, i en større internationalisering, at vi får værdidiskussionen, og at vi tør tro på nogle værdier, hvis vi skal være sammen med andre.

Jeg tror, at hr. Poul Nødgaards fremmedforskrækkethed skyldes et enormt mindreværds-kompleks på egne værdiers vegne. Måske ikke hos hr. Nødgaard, men hos den bevægelse, han står for, og i de synspunkter, den står for. For det har altid været svaret på mangel på egne værdier, at man lukkede andre ude, og jeg er meget enig med hr. Sjørnsen i, at de kristnes problem i Danmark i høj grad er de kristne selv og ikke de fremmede, der kommer udefra. De, der ikke kunne drømme om at leve op til næstekærlighedsbudet, og hvad der ellers er i kristendommen, men som derefter er så forargede over, at andre har deres egen tro, det er dér, vi har problemet. Og mangel på selvverd i den sammenhæng giver lukkede døre.

Værdidiskussionen foregår selvfølgelig. Jeg har i hvert fald de sidste par år oplevet, at der dels kommer ganske mange mennesker og dels er en meget stor interesse for at lave møder, der ikke er partipolitiske, men som handler om værdier, så diskussionen er der. Og jeg må sige til Kristeligt Folkeparti, at vi ikke tror på, at man kan administrere sig til den diskussion.

Vi tror ikke på, at en kommission er vejen, og derfor er vi ikke vildt begejstrede for det her forslag. For vi tror i virkeligheden, at en eksklusiv holdning til det her vil betyde, at mange mennesker glemmer, at dér, hvor værdierne skal vise sig, er i menneskers hverdag.

Tag sådan noget som antisemitismen, nynazismen; dér, hvor vi skal reagere, er jo ikke i en eller anden fin værdikommission eller andre kommissioner, der kan sidde og sige: Sådan noget er også nogle værdier, vi ikke kan bygge på. Dér, hvor vi skal reagere, er, at alle vi andre i dagligdagen siger fra, hver eneste gang vi møder den slags holdninger.

Vi skal, hver eneste gang vi møder nogle værdier, vi mener der kan sættes spørgsmålstegn ved, reagere. Vi skal handle efter vores værdinormer i dagligdagen. Vi skal ikke have mennesker i en kommission til at administrere det. Det er hvert enkelt menneske i samfundet, der skal gøre det.

Så det er vores begrundelse for ikke at være for forslaget her: Vi tror ikke metoden er rigtig. Men målet, vil jeg sige til hr. Sjørnsen, er vi enige i, og vi vil meget gerne være med til at fortsætte den værdidebat, der faktisk foregår.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Jeg kan være enig i meget af det, som hr. Peter Duetoft sagde, blot er vi så altså uenige om, hvorvidt en værdikommission i virkeligheden kan være et godt redskab for, at vi får en bredere – og måske bliver den også bedre – værdidebat end den, vi har i dag.

En værdikommission skal jo altså ikke administrere debatten, og jeg synes, man skulle gå lidt ind i materien og ser på, hvad den norske værdikommission hidtil har opnået, uden at vi præcis skal gøre det samme her i Danmark, som de har gjort i Norge; dér er jeg selvfølgelig enig med statsministeren i, at der er forskel. Men man kunne da godt lære lidt af deres erfaringer.

Deres erfaringer er rent faktisk, at de har fået mobiliseret en masse frivillige organisationer i Norge, som igen kan nå spejdere – for nu at nævne dem – og andre, som har lyst til at deltage i en værdidebat, så den bliver spredt ud i virkeligheden også til det enkelte hjem i Norge, hvor værdidebatten jo først og fremmest skulle foregå, for det er den enkelte af os, der også må prioritere – som hr. Peter Duetoft var inde på – hvilke værdier vi synes skal præge vort liv.

Men den norske værdikommission har nået vidt ud også i forhold til ungdomsorganisationer, i forhold til, at man har nedsat teatergrupper, som har formidlet en værdidebat, og det er det, som jeg synes at vi godt kunne bruge noget mere af i dag, og hvor en værdikommission vil gøre en forskel.

Første næstformand (Birte Weiss):

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 11.58

Mødet genoptaget kl. 13.00

Forhandlingen genoptages

Henrik Svane (RV):

Man kunne jo på baggrund af debatten her i formiddag stille spørgsmålet, om det overhovedet er nødvendigt med sådan en værdikommission. Jeg synes faktisk, det går meget godt. Når Folketinget endelig tager sig sammen til på

Kristeligt Folkepartis foranledning at diskutere værdier, så er der virkelig gang i den.

Det er nemlig korrekt, at der er et behov for dels at skabe en bred folkelig debat om værdier, dels at sætte fokus på den debat, der allerede føres om, hvordan vi ønsker at indrette vores samfund, herunder ikke mindst hvilke værdier vi ønsker at vore børn skal vokse op med.

Men jeg synes, det er en stor vildfarelse af Kristeligt Folkeparti at tro, at løsningen er at nedsætte en værdikommission. Værdier kan ikke dikteres fra små kommissioner, men opstår netop ud fra en bred folkelig debat. Desuden er det for nemt at sylte en nødvendig debat om holdninger og prioritet i en kommission. Det er politisk ansvarsforflygtigelse og en fundamental misforståelse af politikens væsen.

Politik er værdier. Det kan ikke overdrages til en kommission at fastlægge værdier. Det er netop dér, den politiske kamp står. Det er derfor vores – politikernes – ansvar at nære debatten med og om værdier. Den opgave kan og må aldrig erstattes af en kommission.

Kristeligt Folkepartis bekymring for forandringerne er naturligvis reel. De »gode gamle værdier« udsættes for konkurrence og er ikke selvfølgelig for nye generationer. På mange måder er det en spændende og udfordrende udvikling, men der er også risici forbundet med det nye og voksende tagselvord. Fravalg desillusionerer, effektivitet nedbryder, egoisme spirer, og selvtilstrækkeligheden triumferer. Det Radikale Venstre opfatter ikke – modsat andre tilstedeværende partier – dette som plusord.

Danmark er mindre og mindre en homogen stat med afgrænsede definitioner på, hvad danskhed betyder, men mere og mere summen af forskellige globale strømninger. Det er proportionsforvrængende at tale om Danmark som et multikulturelt samfund, men minoritetsgrupper, religiøse såvel som kulturelle, vil blive mere synlige fremover og nødvendiggør dermed en diskussion om særlig statens rolle som værdiformidler.

Det er derfor, at en revision af grundloven diskuteres indgående. Her er debatten om forholdet mellem kirke og stat netop et udtryk for den voksende værdipluralisme. Et centralt spørgsmål er i den forbindelse, om det er muligt på længere sigt at fastholde den danske værdimodel, hvis 2000 års kristen tænkning og åndsinspiration ikke forbliver dominerende. Den diskussion skal ikke afspores ved at fremme xenofobiske tendenser og diskrimination af

medborgere; men det skal være legitimt at foretrække ét frem for andet.

Dilemmaet om de frivillige organisationers stadig tættere tilknytning til det offentlige er ligeledes en relevant problemstilling, som nævnes i beslutningsforslaget. For Det Radikale Venstre er det afgørende, at frivilligheden og dermed det holdningsprægede engagement ikke fastlåses af offentlige krav og reguleringer.

År 2000 er en korsvej. For hver af de fire retninger vises et skilt med destinationen: Effektivitet og velstand, egoisme og selvtilstrækkelighed, ansvar og fællesskab og endelig holdning og demokrati. Alt for tit er udgangspunktet for den valgte vej økonomien, og der er en tendens til, at vi som politikere følger markedets nødvendige diktater, men det er den brede vej, hvor vi overser alle dem, der havner i grøften.

Fællesskab og folkelighed udelukker ikke hinanden, men det er ikke lykkedes på en tilfredsstillende måde at udvide fællesskabsbegrebet til alle dem, der ikke længere kan holde trit med udviklingen. Det bestemmende for, hvilke værdisæt vi tager med ind i et nyt årtusind, er: Hvordan takler vi denne udfordring?

Det kan en værdikommission som sagt ikke; det kan derimod engagerede politikere, der udfordrer danskerne og tør sætte en anden dagsorden end den økonomiske. Det vil vi i Det Radikale Venstre gerne være med til.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Jeg er meget glad for, at også De Radikale gerne vil være med til at bidrage til værdidiskussionen, og jeg synes også, at hr. Svane i sit indlæg pegede på væsentlige problemstillinger.

Det, der kalder mig op på talerstolen, er nok en gang den vildfarelse, som i virkeligheden flere ordførere og også hr. Svane gør i denne her sammenhæng ved igen og igen at fremhæve, at vi ligesom ønsker at låse debatten fast i en værdikommission og begrave debatten i kommissionsarbejde. Det synes jeg altså ikke der er noget som helst belæg for.

Det er fair, at man ikke ønsker en værdikommission, fordi man ikke tror på, at det er det, der skal til – o.k., det er så, hvad det er – men jeg synes ikke, det er fair, at hr. Henrik Svane med flere gang på gang hævder, at hvis vi får nedsat den her kommission, så lukker vi hele debatten.

Det er der ikke belæg for i beslutningsforslaget; det mener jeg overhovedet heller ikke der

er belæg for i det, som jeg har sagt her i debatten i dag, endsige i det, der er sagt fra andre ordførere, som har støttet vort beslutningsforslag. Så det vil jeg godt endnu en gang kommentere på.

O.k., hr. Svane synes ikke, at en værdikommission er en god idé. Det er fair nok, det kan jeg sagtens leve med, men jeg synes, det er træls, at vi igen og igen skal høre, at vi bare vil begrave debatten i en kommission.

Til sidst kunne jeg så stille det spørgsmål til hr. Svane, om han rent faktisk også mener, at Det Etske Råd er med til at begrave den etiske debat om de spørgsmål, som vedrører genteknologi og mennesker. Det må jo være et tilsvarende synspunkt, som hr. Svane har.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Hr. Svane kom med en bemærkning, og jeg vil gerne spørge: Hvem var den egentlig adresseret til? Hr. Svane sagde noget i retning af: Vi skal ikke have et samfund med selvtilstrækkelighed, sådan som der er nogle i Folketinget der ønsker. Hvem er det, hr. Svane sigter til?

(Kort bemærkning).

Henrik Svane (RV):

Til hr. Jann Sjørnsen vil jeg sige, at jeg frygter, at en værdikommission af nogle politikere kan føles, som om man nu får en slags støttepædagog eller førerhund med i bagagen, som skal styre i bestemte retninger.

Jeg går ind for, at vi har en fri, fordomsfri debat om holdninger og værdier, og den, mener jeg, at vi som parlamentarikere, som politikere bør være en garant for føres. Jeg vil selvfølgelig sammen med Kristeligt Folkepartis medlemmer være med i den debat, hvor den end opstår, og vil naturligvis selv være med – det føler jeg også jeg gør i mit politiske virke – til at sætte dagsordenen for visse væsentlige debatter.

Til hr. Frank Dahlgaards bemærkning: Kig rundt i salen og se, hvem der er her.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Hr. Søren Søndergaard som ordfører. Ville hr. Frank Dahlgaard have en kort bemærkning? Hvis det skal være til hr. Svane, så skal det være nu; det kræver en vis fart.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Undskyld langsommeligheden.

Jeg er glad for, at hr. Svane ikke dristede sig til at pege på Det Konservative Folkeparti som et parti, der står for selvtilstrækkeligheden – det var ellers det, der vist nok lå i det – for så havde hr. Svane misforstået budskabet, som den konservative ordfører ellers beskrev meget præcist: at fællesskab og at komme hinanden ved godt kan foregå andre steder end i kommunalt regi, uden at det er noget, staten skal tage sig af, eller noget inden for den offentlige sektor.

Der er et ansvar, vi har for os selv og hinanden og vores familie, og det kan godt foregå privat, og det er ikke selvtilstrækkelighed. I øvrigt er vi fra Konservativt Folkeparti imod ikke bare den almindelige egoisme, men også gruppeegoismen.

Søren Søndergaard (EL):

Vi er sådan set glade for, der er kommet endnu et holdningsparti ind i Folketinget, nemlig Kristeligt Folkeparti. Vi synes, det er forfriskende med et parti, der har holdninger, også holdninger, som er inspireret af Norge.

Det betyder selvfølgelig ikke, at vi er enige i alt, hvad partiet kommer med. Nogle ting er vi enige i, synes vi er godt, andre ting er vi ikke enige i. Der har været ting på det sidste, hvor vi har været meget enige med Kristeligt Folkeparti. Det gælder f.eks. Kristeligt Folkepartis gode holdning til en undersøgelse af efterretningstjenesterne, og det gælder også Kristeligt Folkepartis ønske om at sætte skub i en værdidiskussion, som man jo kan sige allerede er startet her.

Når vi diskuterer værdier og har en værdidiskussion, er det klart, at for Enhedslisten slår vores udgangspunkt, det marxistiske udgangspunkt, selvfølgelig igennem. Vi tror ikke på eviggyldige værdier, som er adskilt fra tid og rum. Vi tror på, at de dominerende værdier, som folk forholder sig til, ikke alene er relateret til den eksisterende samfundsformation, men også i forhold til de forskellige klassers og grupperingers placering i samfundet, eller med et gammelt citat: »Det er ikke bevidstheden, som bestemmer den samfundsmæssige væren, men den samfundsmæssige væren, som bestemmer bevidstheden«.

De værdier, som har domineret Europa i dette århundrede, har først og fremmest været præget af 1800-tallets borgerlige revolutioner og arbejderbevægelsens fremkomst og udvikling. Fra de borgerlige revolutioner kom værdierne om de individuelle frihedsrettigheder, og

fra arbejderbevægelsen kom værdierne om sammenhold, solidaritet og social sikkerhed.

En sammenfatning af det værdigrundlag kan bl.a. findes i FN's Menneskerettighedserklæring, som jo netop har haft 50-års-fødselsdag sidste år. Den indeholder nemlig den gensidige understregning af såvel de individuelle som de sociale, kollektive værdier og rettigheder.

Alle disse værdier er ganske vist ikke blevet realiseret, og nogle gange kan man endda sige, at det er langt fra, de er blevet realiseret, men de har alligevel i Europa og især i det nordlige Europa udgjort en fælles referenceramme, som har bidraget til en følelse af homogenitet og samhørighed i samfundet.

Dér kan vi konstatere, når vi ser på de senere år, at der er sket en ændring og et opbrud i de seneste årtier. Nogle vil tillægge det dét, at der er kommet lidt flere indvandrere ind i landet, nogle vil tillægge det dét, at det er blevet forbudt at slå sine børn.

Der er blevet mange forklaringer på, hvorfor der er sket det opbrud. For Enhedslisten er årsagen, at der er mere grundlæggende samfundsmæssige ændringer, som afspejler den forandring vores samfund er i: fra et industrisamfund, hvor holdninger og værdier reproduceres, og så over til et nyt teknologisk samfund uden den masseproduktion, som vi har oplevet.

Det er klart, at den fundamentale ændring af samfundet rejser værdidiskussionen. Vi tror ikke på, at man i en sådan værdikommission kan blive enige om at konkludere på sådan en værdidiskussion, men det gør ikke diskussionen mindre relevant, tværtimod. Vi mener, at en sådan værdikommission, som Kristeligt Folkeparti foreslår, kan bruges til at igangsætte debatten, og det synes vi som sagt er vigtigt.

Vores udgangspunkt er, som jeg har sagt, samhørigheden mellem forskellige sæt af værdier, sociale værdier, værdier om lighed, frihed og – højtideligt sagt – broderskab. Derfor synes vi også, at det er et problem med det konkrete forslag, som Kristeligt Folkeparti er kommet med, at man udelukkende lægger vægt på det, der hedder de immaterielle værdier. Vi vil da godt konkret diskutere med Kristeligt Folkeparti, at man nederst i første spalte i deres forslag tilføjer de sociale værdier, så vi får gjort klart fra starten, at den diskussion, som skal være, anerkender, at der er et samspil mellem immaterielle værdier og materielle værdier; det vil sige, de forhold, som folk lever under.

Tidligere var der jo en diskussion om, hvorvidt børnene i ulande og i Nordkorea smilte mere end børn i lande, hvor der var velstand. Det var en lidt mærkelig diskussion efter min opfattelse. Vores synspunkt er det, at det at have velstand i et samfund ikke automatisk afskaffer en åndelig nød. Man får ikke automatisk fjernet ensomhed, man får ikke automatisk fjernet ulykke ved at have velstand, men man får nogle muligheder til rådighed for at gøre noget ved det. Og det er de muligheder, vi skal udnytte, og det er det, en sådan værdidiskussion kan bruges til, og derfor vil vi støtte forslaget, idet vi arbejder for at få denne her ændring igennem.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Jeg synes, at hr. Søren Søndergaard meget præcist egentlig har forstået, hvad Kristeligt Folkepartis forslag går ud på. Det ønsker jeg så meget desto mere at fremhæve, som der jo nok ikke er nogen, der kan mistænke hr. Søren Søndergaard og Enhedslisten på den ene side og så Kristeligt Folkeparti på den anden side for at være fuldstændig enige i værdidiskussioner om, hvilke værdier der skal være bærende for vores samfund, selv om jeg heller ikke vil sige, at vi er uenige på alle punkter.

Til hr. Søren Søndergaards spørgsmål, om man kan diskutere vort forslag: Det kan vi selvfølgelig i forbindelse med udvalgsbehandlingen, og jeg mener ikke, at det vil være fremmed for os at gå ind og diskutere en sådan formulering, som hr. Søren Søndergaard peger på, om de sociale værdier i forbindelse med en endelig udformning af, hvad en værdikommission skal se på, så det vil vi da positivt se på.

Kim Behnke (FP):

Lad mig sige det én eneste gang: Fremskridtspartiet er imod værdikommissionen. Fremskridtspartiet synes, værdikommissionen er en vederstyggelighed. Dens eksistens oprører os faktisk på det voldsomste, og vi opfatter oprettelsen af værdikommissionen som en fornærmelse mod befolkningen.

Oprettelsen af en værdikommission er jo en statslig kritik af samfundsmedlemmerne. At tro, at noget sådant går i et civiliseret samfund, må betragtes som politisk kortslutning. Det er borgerne, som har den opgave at ændre på statens værdier gennem debat, gennem politiske valg osv. Staten har ikke noget krav på at ændre på

borgernes værdier. Staten skal ikke engang prøve at kritisere borgerne, for at borgernes værdier ikke er, som staten ønsker de skal være.

Staten har efterhånden invaderet næsten alt rum i samfundet, besat næsten alle tænkelige roller i vores samfund, og med oprettelsen af en værdikommission prøver staten også at påtage sig rollen som selv at være borger.

Værdikommissionen er derfor et overgreb mod individets sidste skanse, friheden til selv at definere de værdinormer og værdipræmisser, man ønsker i sit eget liv, og til selv at skabe en samfundsdebat og selv at skabe en politisk diskussion som individer, og det er meget vigtigt.

En statslig værdikommission vil være fremmed gods i Danmark. Det er en skjult indoktrinering og statslig kulturimperialisme. Det ville være en skam.

Det her er ordret citat fra, hvad min norske kollega fra det norske Fremskridtsparti sagde under debatten i Norge under indførelsen af en værdikommission deroppe. Jeg synes, det var passende at tage udgangspunkt i det, eftersom Kristeligt Folkeparti jo også har taget udgangspunkt i det norske Kristeligt Folkeparti.

Vi er fuldstændig enige med Fremskridtspartiet i Norge. En værdikommission er en vederstyggelighed. En værdikommission, og Kristeligt Folkeparti skriver det jo meget præcist, skal værdimæssigt bevidstgøre den danske befolkning. Ja, hvordan gør man det i Norge? Det gør man bl.a. ved at aftrykke statspropaganda på bagsiden af mælkekartoner, sådan at borgerne kan læse, hvordan korrekt opførsel er, så borgerne kan blive opdraget af staten til at have en bestemt holdning til tingene i samfundet.

Men hvilken moralsk ret har staten til at gå ind på den måde og gøre sig til dommer over befolkningen? Jeg vil faktisk sige det så skarpt: Staten evner nemlig ikke selv på nogen punkter at leve op til den moralkodeks, som man nu prædiker for befolkningen. Staten er den i det danske samfund, der begår de største overgreb mod borgerne i sammenligning med de overgreb, borgere begår mod hinanden indbyrdes.

Det var staten, der sprøjtede Boneloc ind i hundredvis af mennesker og ødelagde deres liv. Det var staten, der sprøjtede LSD ind i patienter ude på Frederiksberg Hospital og ødelagde deres liv. Det var staten, der begik de overgreb. Skal den stat komme og prædike moral og etik over for befolkningen? Aldrig nogensinde!

For – det er til hr. Jann Sjursen – moral er at have frihed til at gøre det forkerte, men at lade

være med det. Staten har ingen moralsk ret til at komme med løftede pegefingre.

Derfor fornemmer man jo her i Folketingssalen, at folketingsmedlemmerne har en ganske særlig trosbekendelse, der lyder som følger: Vi tror på den almægtige stat, et helligt, lukket offentligt kontor, bureaukraternes samfund, borgernes fortabelse og statsstøtte til alle formål. Igen et citat fra den norske debat.

Fremskridtspartiet vil under ingen omstændigheder medvirke til, at halv- og helstuderede offentligt ansatte, akademikere og andre, man kan skrabe sammen i den værdikommision, skal sidde og moralprædike over for den danske befolkning – aldrig nogen sinde!

Der findes god moral, og der findes dårlig moral, men det er ikke statens opgave at afgøre på individernes vegne, hvad der er god moral, og hvad der er dårlig moral. Det er om noget individets sidste værn for overhovedet at have en personlig identitet, at man selv afgør, hvilke værdinormer man har.

Staten har stjålet ens indkomst i form af skatter. Staten har stjålet ens ret til at bo i eget hus, hvis det hedder sommerhus. Staten har stjålet så mange ting fra den danske befolkning, men at gå ind og stjæle retten til at have sine egne værdinormer vil være en vederstyggelighed, det vil være en skam, og derfor afviser Fremskridtspartiet enhver tanke om at nedsætte en værdikommision.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KRF):

Jeg skal ikke aflægge nogen trosbekendelse her, men jeg vil da godt på givne foranledning afkræfte, at den trosbekendelse, som hr. Kim Behnke oplæste for lidt siden, skulle være min. Jeg tvivler på, at der i og for sig er nogen i dette Folketing, der vil aflægge en tilsvarende trosbekendelse.

Og så vil jeg sige, at jeg synes, at det er utroligt her at høre en repræsentant fra Fremskridtspartiet give udtryk for, at der overhovedet ikke må være nogen fælles værdier og normer i et samfund. Det er utroligt alene af den grund, at hele vort retssamfund jo i virkeligheden hviler på en fælles forståelse af nogle grundlæggende værdier og normer, at det f.eks. ikke er o.k., at man bare render rundt og pandter hinanden ned for et godt ord, hvilket jo faktisk bunder i netop respekt for det enkelte menneske.

Så jeg vil godt høre hr. Kim Behnke, om Fremskridtspartiet og han i virkeligheden mener, at det hele bare skal være et rent Klondike, og at man skal gøre, som man vil, uden tanke på, hvordan det i øvrigt berører medmennesket.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Hr. Kim Behnke gik hårdt på, at staten ikke skal nedsætte kommissioner, der skal pådutte folk værdier. Det er jo ikke sådan, vi ser på forslaget, for så var vi også 280 pct. imod.

Men her er der jo tale om et flertal eller et mindretal i Folketinget. Hvis der ikke er noget flertal for det, er det måske meget godt. Så kan vi da synes, det er positivt at være igangsættere til en offentlig debat, hvor alle mulige selvfølgelig har lov til at deltage, og så kan vi jo bare gøre det. Men der skal ligesom være nogen, der sætter noget i gang. Det er måske i virkeligheden en fordel, at der er et flertal, som ikke er positivt stemt over for det. En fri debat kan ikke forhindres, men der skal være nogen til at sætte den i gang.

I den forbindelse vil jeg mene, at det ville være en god idé i arbejdet at trække undersøgelsen omkring livskvalitet fra lægen med det lidt pudsige navn Søren Ventegodt, der kom for nogle år siden, ind i debatten som et grundlag for: Hvad vil det sige at have et godt liv, og hvordan kan vi så herinde som politikere lægge rammerne for sådan et godt liv?

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Jeg er fuldstændig enig med hr. Jann Sjursen i en enkelt ting, nemlig at et samfund skal bygge på fælles værdier og fælles normer. De fælles værdier og de fælles normer skal gro nedefra i samfundet. Det skal være borgerne, der udstikker de fælles normer, frem for, som det er blevet i det danske samfund, at der bliver talt ned til borgerne fra denne talerstol om de beslutninger, der træffes.

Det gælder specielt, når vi tager området med kriminalitet og de problemer, der er dér. Hvis det var borgerne uden for disse tykke mure, der fik lov til at bestemme, hvordan man behandler kriminelle i dette samfund, så sad de i fængsel i stedet for det, der sker, nemlig at politikere, pædagoger, adfærdspsykologer osv. kan tale dem til at rende rundt i gaderne og blive ved med at begå kriminalitet.

Det er, fordi det er magtelite og ikke borgerne, der bestemmer normerne og den moral og de værdier, borgerne har. Derfor er det, at staten begår fejl. Staten begår overgreb mod borgerne ved at komme ovenfra og bestemme, hvad borgerne skal mene.

Det er også derfor, at jeg må sige til hr. Frank Dahlgaard: Fejlen ved det her er, at det er en statslig kommission. Det er jo netop ikke noget, der er groet i befolkningen. Det er noget, som en række politikere inspireret fra Norge har fundet på, som nu skal være det nye, og de skal sidde og finde ud af, hvad der er livskvalitet for danskere.

Der er 5,2 millioner svar på, hvad der er livskvalitet for danskerne, og hvis man pludselig kommer med sådan en recept, sidder der borgere og tænker: Nå, men så har jeg nok ikke livskvalitet, for de 10 punkter, de har opridset dér, er jeg helt uenig i.

Staten har intet at gøre i den anledning. Staten er en service for borgerne. Det er ikke borgerne, der skal til at udøve service for staten.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Det lyder jo meget interessant og logisk, hvad hr. Kim Behnke siger, men det er jo noget forvovlet sludder.

Altså: Staten har stjålet retten til at bo i sommerhus. Det er jo mageløst! Jamen staten har da stjålet så mange ting. De har også stjålet retten til at køre i den forkerte side af gaden. De har da også stjålet retten til at køre over for rødt lys. De har også stjålet retten til at slå andre mennesker ihjel. Staten har da stjålet eller i hvert fald forsøgt at stjæle en masse ting, og det er vel egentlig meget naturligt.

Så kan man politisk diskutere den enkelte ting, og dér kan hr. Kim Behnke selvfølgelig have sin holdning til det gode i, at vi lægger sommerhuse i natur- og rekreative områder, som så bliver ødelagt af, at folk bor der hele året. Det kan hr. Behnke have en holdning til. Nogle andre kan have en anden holdning til, men det er jo en helt anden diskussion, og derfor synes jeg ikke, at det gør Fremskridtspartiet ære, at man trækker diskussionen ned på det niveau.

Der kan være gode argumenter mod at lave sådan en kommission. Hr. Behnke er altså ikke kommet med nogen af dem.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Jamen jeg synes, det er synd, at hr. Kim Behnke ligesom vender tingene på hovedet og har opfattet det her, som om det er staten, der nu skal køre en debat og fortælle folk, hvad de bør mene, eller hvad der er de rigtige værdier og bedst for dem.

Der lå jo lidt i den stil i det med en værdikommission, og vi kan heller ikke lide det ord. Vi vil have et værdidebatforum, ved at der nogen, der sætter det i gang. Der skal tages et initiativ, og så kommer den folkelige debat. Vi har jo masser af frie medier, aviser, tv, radio, hvor folk kan skrive og udtale sig og være med i debatten. Man kan være med fra alle samfundssider, også de dér såkaldte offentligt ansatte og akademikere – de er vel også en slags mennesker, nogle af dem – og almindelige mennesker.

Der er ingen værdier, der er bedre end andre. Nå jo, der er nogle grænser; jeg tænker på nazisme, jeg tænker på fascisme, jeg tænker på den modbydelige kommunisme, som er uden for grundlovens grænser og menneskerettighederne. Men ellers er der et vidt spektrum, hvor det ene jo ikke er bedre end det andet, men debatten kan gøres bevidst omkring nogle immaterielle værdier, som vi har underbetonet.

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Hr. Frank Dahlgaard har ret. Der er mennesker, der er hoppet på synspunkter af totalitær observans, hvad enten det er kommunist eller nazister osv., og de er jo netop kendetegnet ved, at i deres samfundstyper er det staten, der går ind og bestemmer. Det var staten i Nazityskland, der bestemte, hvordan borgerne skulle opføre sig, hvor mange børn de skulle have osv.

Men hvad er det, Kristeligt Folkeparti vil? De vil have, at værdikommissionen skal bevidstgøre den danske befolkning. Og så går jeg ind og fortæller, hvordan man har gjort det i Norge, hvor man har fået inspirationen fra. Det foregår med statspropaganda på bagsiden af mælkekartoner om, hvad der er det gode liv, og hvordan man skal leve sit liv, og hvor mange gange om dagen man skal sige: Jeg elsker dig! til sin kone. Den slags absurditeter aftrykker staten på mælkekartoner. Så det er ikke længere noget, der er selvgroet.

Med hensyn til de frie medier skulle hr. Frank Dahlgaard prøve i en tilfældig uge at se

tv-nyhederne på alle de kanaler, der er. Det er den samme håndfuld eksperter, der bliver interviewet igen og igen. Det er jo ikke den almindelige borger, der kommer til orde. Det er de selvudnævnte eksperter, der bliver trukket ind i tv-studierne og får lov til at give deres uforbeholdne mening.

Og så til hr. Søren Søndergaard: Jamen det er klart, jeg er liberalist, hr. Søndergaard er socialist, så vi kan jo ikke være enige om, hvordan ejendomsretten skal være. Men jeg kan ikke forstå, at hvis jeg går hen og køber en ejerlejlighed, så må jeg bo der lige så meget og lige så tosset, jeg har lyst til, hvis jeg køber et parcelhus, må jeg bo der, hvornår jeg har lyst til, men køber jeg noget, som tilfældigvis bliver udnævnt til at være et sommerhus, så kommer staten og bestemmer, hvornår og hvor tit jeg må komme og gå dér, og hvad jeg i øvrigt har tænkt mig at gøre ved det sommerhus.

Dér har staten stjålet retten til, at jeg selv bestemmer over min ejendom, lige så vel som staten stjæl 2 m jord fra alle de bønder, der har jord liggende op til åer og vandløb, oven i købet uden at få kompensation, og hvor Højesteret gik ind og erklærede, at man var enig med staten. Men det er jo selvfølgelig også staten, der har udnævnt alle højesteretsdommerne.

Det er selvfølgelig konflikten mellem at være liberalist og socialist. Jeg tror på individet. Hr. Søndergaard tror på statens ufejlbarlighed. De steder i verden, hvor man har prøvet at lade staten styre det hele, er det gået galt hver gang.

(Kort bemærkning).

Jann Sjørnsen (KRF):

Jamen hr. Kim Behnke har fået noget grueligt galt i halsen i frokostpausen. Det vil jeg godt sige.

Det er jo ikke et spørgsmål om, at Kristeligt Folkeparti mener, at værdikommisionen skal til at bevidstgøre folk og bestemme, hvad folk skal mene. Værdikommisionen skal lægge op til en bred folkelig debat, og når man har en debat, når vi har en debat i Folketinget for den sags skyld, så er det jo netop med til at bevidstgøre. Hr. Kim Behnke får det til at se ud, som om at nu skal værdikommisionen diktere, hvad alle og enhver i kongeriget Danmark skal mene og tænke, og det ligger altså meget langt fra det, der rent faktisk er tænkt med værdikommisionen.

Det kan godt være, hr. Kim Behnke ikke kan lide norske mælkekartoner med små slogans på

– jeg kender dem såmænd ikke nærmere – det står ham da frit for. Men hvad i alverden har de norske mælkekartoner med den danske værdikommision at gøre, og hvad har det norske fremskridtspartis konkrete indlæg med den danske værdikommision at gøre?

Vi er inspireret af, hvad der er sket i Norge fra Kristeligt Folkepartis side, helt klart, det skal jeg ikke lægge skjul på. Men jeg vil da så sandelig bede om, at det bliver en dansk værdikommision, vi får, med den udformning, som et flertal af partier i Folketinget forhåbentlig kan blive enige om, også efter et udvalgsarbejdet.

Vi skal da ikke bare kritikløst kopiere Norge i denne sammenhæng, selv om jeg synes, de har gjort det godt.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Der kan formentlig skrives bøger om, hvad hr. Kim Behnke ikke forstår, men lad os bare holde os til det ene punkt, som omhandler sommerhusene, for det er jo et udmærket eksempel, som viser forskellen på liberalister og socialister.

En liberalist siger: Vi har mulighed for at sælge 300 sommerhuse i det her område. Dem sælger vi til 300 personer, der har råd til at købe dem. De får så lov til at bo der hele året med den risiko, der er for, at f.eks. klitterne bliver trådt ned og ødelagt.

Socialisterne siger: Ja, vi kan godt sælge 300 sommerhuse, men vi må selvfølgelig sikre, at klitterne ikke bliver trådt ned. Vi må selvfølgelig sikre, at naturen bliver bevaret, sådan at den også er til glæde for alle dem, der kommer om sommeren og skal ud og bade.

Det er forskellen på liberalisme og socialisme, forskellen på dem, som vil have tingene for dem, der har råd, og så dem, der arbejder for, at man må tage nogle hensyn til hele samfundet.

Derfor synes jeg egentlig, det var et utroligt velvalgt eksempel, hr. Kim Behnke tog, og hr. Kim Behnke har selvfølgelig ret i, at det viser, at der er to forskellige holdninger, og det viser også, at vi næppe bliver enige, men jeg synes, det var et godt eksempel.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Så får hr. Kim Behnke lov at svare, og så tror jeg, vi går til ordførerrækken igen.

(Kort bemærkning).

Kim Behnke (FP):

Jeg synes, hr. Jann Sjursen er ved at løbe fra indholdet af Kristeligt Folkepartis forslag. Hr. Sjursen sagde i sit sidste indlæg, at det sådan set ikke var meningen, at denne værdikommission skulle gå ud og pådutte befolkningen noget, men det fremgår klart af teksten, at der skal ske en værdimæssig bevidstgørelse af den danske befolkning. Det står der, og på almindeligt dansk betyder det altså, at der skal ske en påvirkning.

Det er på samme måde, som når folk bliver skræmt til efterhånden ikke at turde spise, for den ene dag får de at vide, at de dør, hvis de spiser smør, og den næste dag får de at vide, at de dør, hvis de spiser margarine, og den tredje dag får de at vide, at de dør nok alle sammen alligevel.

Det er den angst, der præger befolkningen, når de via tv-medierne bliver bombarderet med den form for statspropaganda, og vi skal sætte grænsen ved den personlige integritet, retten til at have egne meninger uden at være flov over at have de meninger, uden at være bange for at sige det i frokoststuen på sin arbejdsplads, fordi der så bliver stille om hele bordet. Alle sammen peger ad en og siger: Åh, du har ikke de rigtige, sande, ægte værdier, for læs, hvad der står på mælkekartonen. Det må man ikke mene længe, kammerat.

Sådan er det foregået alle de steder på jorden, hvor staten har blandet sig i de ting, lige så vel som alle de steder på jorden, hvor staten har skullet varetage naturens ressourcer, er staten den, der har begået de allerstørste overgreb og smadret og ødelagt naturen. Hvorimod de steder i verden, hvor der er privat ejendomsret, er de steder, hvor naturen er allersmukkeste og flottest bevaret. Alle de herregårde, vi har i Danmark, alle de herligheder, vi har overleveret fra vores forfædre, har været i privat ejendom, hvorimod når staten går ind og overtager noget og smadrer og ødelægger det, går det gruelig galt.

Og derfor til hr. Søren Søndergaard: Ja, Fremskridtspartiet og undertegnede tror på ejendomsretten, vi tror på, at et liberalt samfund er bedre end et socialistisk samfund. Der er skrevet ret meget litteratur om, at det lige præcis er sådan, at det hænger sammen.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Hr. Jann Sjursen som ordfører for forslagsstillerne.

Jann Sjursen (KRF):

Kristeligt Folkeparti har med vort forslag om at nedsætte en værdikommission ønsket at fremme en bred folkelig debat og også bevidstgørelse om værdier.

Jeg tør måske vove at påstå, at vi i hvert fald er lykkedes med at få en debat, også en bred debat her i Folketinget i dag. Den synes jeg på mange måder har været velgørende, selv om jeg må konstatere ved debattens afslutning, at der ikke umiddelbart i Folketinget findes et flertal for vort konkrete forslag om nedsættelse af en værdikommission, og selv om jeg meget håber på, at ikke mindst partiet Venstre efter at have tygget lidt på sagen vil finde ud af, at der faktisk kan ske noget godt med en værdikommission.

Jeg vil godt give udtryk for, at jeg er glad for, at ordførerne generelt har været enige med Kristeligt Folkeparti i, at værdidebatten er vigtig, og at vi har brug for den, og jeg synes også, at mange ordførere har bidraget med vægtige indlæg i debatten begyndende med statsministeren.

Jeg vil godt understrege, at værdikommissionen aldrig har været og ikke er et mål i sig selv for Kristeligt Folkeparti, den er kun et middel.

Vi tror på baggrund af de norske erfaringer, at også en dansk værdikommission vil kunne sparke debatten i gang og være med til at holde den levende, og specielt det sidstnævnte er efter min mening nødvendigt, også hvis vi ser på, hvordan debatten har forløbet i de seneste måneder. Der er værdidebat, men det bliver somme tider lidt spredt fægning.

I sidste folketingssamling spurgte jeg statsministeren om – det var i spørgsmål nr. S 237 – hvilke initiativer statsministeren havde tænkt sig at sætte i værk for at rejse en værdidebat i Danmark. Svaret på det spørgsmål var, at regeringen mener, at en værdidebat skal styrkes med udgangspunkt i konkrete tiltag og brede debatter, som for alvor engagerer den brede befolkning.

Jeg havde naturligvis på den baggrund håbet, at regeringen i dag kunne støtte Kristeligt Folkepartis forslag om bare et konkret tiltag, nemlig nedsættelsen af en værdikommission. For det er vel i virkeligheden foreløbig et af de

mest konkrete forslag, der er stillet for at styrke værdidebatten. Her savner jeg måske nogle af de konkrete forslag, som regeringen selv har tænkt på i den sammenhæng.

Jeg kan på sin vis godt forstå de ordførere, som her i debatten har været ved at stejle eller få det galt i halsen, når de skulle kommentere titlen på vores kommission, værdikommissionen. Det lyder selvfølgelig utrolig støvet, og som om endnu et sammenrend af eksperter skal sidde og kloge i det. Kloge hoveders bidrag i debatten ser vi nu gerne fra Kristeligt Folkepartis side, men vores intentioner med værdikommissionen har, vil jeg godt understrege endnu en gang, altså først og fremmest været, at den skulle være en katalysator for en bred folkelig debat.

Vi har altså på ingen måde ønsket at parkere værdidebatten i en kommission, men vi tror, at debatten vil blive endnu rigere med en kommission end uden.

Jeg tror også, at en værdikommission vil kunne udfordre Folketingets partier i værdidebatten.

Vi må nok indrømme, at det oftest ser ud, som om politik kun er en kamp om kroner og øre, teknik og økonomi, men det er jo dybest set en kamp om værdier, en kamp om, hvilke grundlæggende værdier der skal præge vores samfund. Og lige så lidt som vi kan parkere den etiske debat om genteknologiens muligheder i forhold til mennesket i Det Ethiske Råd, lige så lidt kan vi parkere den brede værdidebat i en værdikommission.

Som lovgivere er vi værdiformidlere. Det er jo også derfor, vi ofte taler om konkret lovgivnings signalværdi. Det er en rolle som værdiformidlere, vi ikke bare må være bevidste om, men som vi også må stille krav til på en sådan måde, at vi forsøger at tydeliggøre de værdier, vi står for hver især, og forhåbentlig også tydeliggøre det på en sådan måde, at det synes at være synligt i de handlinger, i den lovgivning, som vi vedtager.

Vi ønsker fra Kristeligt Folkepartis side at være med til at gøre op med det traditionelle vækstbegreb, hvor højeste værdinorm er det, der kan betale sig, og hvor vi hver især reduceres til kunder i markedet.

Markedet og markedsökonomien har sin styrke, men vi må ikke glemme, at markedet ikke viser omsorg, at markedet ikke tager særlige hensyn til de svageste eller til vores naturkapital. Markedet efterspørger bare købekraft.

Mennesket er imidlertid mere end købekraft på to ben. Mennesket er unikt skabt med ånd, sjæl og legeme, skabt til at leve i fællesskab og til at forvalte det betroede. Derfor vil vi i værdidebatten fra Kristeligt Folkepartis side gerne være med til at flytte fra markedsværd til menneskeværd.

Skal det nemlig lykkes at skabe et værdifuldt samfund, må vi lægge vægt på respekten for det enkelte menneske og det enkelte menneskes evne til at tage ansvar for eget og også andres liv.

Folketinget kan selvfølgelig ikke lovgive om, at alle danskere skal have mindst en ven eller nabo at tale sammen med. Det er noget, vi selv afgør. Noget af det, der har den mest grundlæggende betydning for os, er ikke desto mindre f.eks. det at have en ven nu at tale med. Selv om vi ikke kan lovgive om det, kan vi alligevel skabe nogle rammer, der kan være med til at gøre livet mere værdifuldt for os. Folketinget kan godt være med til at give forældre mere tid til deres børn gennem f.eks. orlovsordninger, ret til deltidsarbejde, eller hvad vi hver især måtte have af bud på de områder.

Vi kan også forbedre forældres handlemuligheder og understrege deres ansvar som forældre. Så selv om vi ikke kan og ikke skal træffe valget for den enkelte borger, ja, så kan vi give mere plads til livet, også livet i de nære fællesskaber.

I bemærkningerne til beslutningsforslaget skriver vi, at værdikommissionen selv skal forsøge at formulere mulige svar på spørgsmål om, hvilke værdier der kan præge samfundsudviklingen og lovgivningen i det næste årtusinde. Det er jo en væsentlig udfordring for os alle og ikke bare for en værdikommission.

Vort land har i mange år været præget af en kristen enhedskultur, og kristendommen har stadig en afgørende betydning for vores kultur. Men samfundet ser anderledes ud, og der er også i dag mange forskellige kulturer og holdninger og også religiøse overbevisninger. Så meget desto mere er det vores opfattelse, at vi har brug for at forny det fælles fundament, det fælles grundlag, der limer os sammen som folk, og vi tror altså, at en værdikommission med den debat, den vil kunne kaste af sig, vil kunne være med til at kitte os alle sammen bedre sammen.

Jeg vil godt sige tak til Folketingets partier for den positive modtagelse, forslaget har fået. Det, der var intentionen med vort forslag, var

nemlig at prøve at sætte fokus på, hvordan vi kan få skabt en værdidebat, hvordan vi på ny kan besinde os på, hvad det er for nogle værdier, der skal præge vort samfund, også i det næste årtusinde.

Vi får se, om det bliver med eller uden en værdikommission, at debatten skal foregå. Jeg håber stadig væk på det sidste, men takker altså for de mange bidrag til debatten.

Statsministeren (Poul Nyrup Rasmussen):

Jeg synes, som det lige er blevet sagt af hr. Jann Sjørnsen, at det har været en utrolig spændende debat i dag, næsten som et frirum fra de daglige trakasserier og en chance til at prøve at få lidt mere hold på helhederne, også når vi diskuterer med hinanden.

Det forekommer mig, at hr. Poul Nødgaard, som talte om de frivillige netværk, har meget ret. Det skylder vi megen anerkendelse og megen forståelse. Det giver mig anledning til at sige, at det stykke arbejde, som mange udfører i den offentlige sektor, også i dag skal have megen anerkendelse.

Der er jo utrolig mange mennesker, som indgår i alle vores diskussioner om, hvorvidt velfærden nu slår til, som faktisk knokler daglig for at gøre deres arbejde så godt, de kan. Signalet til dem er også: Jo, vores velfærd har vi ikke fundet de færdige løsninger på. Vi finder dem efter alt at dømme næppe heller til alles tilfredshed, men det anfægter jo ikke den kendsgerning, at vi skal huske de mange, mange hjemmehjælpere, som udfører et hårdt arbejde. Det anfægter jo heller ikke den kendsgerning, at vi skal huske de mange, som er ansat på hospitalerne. Det er jo ikke dem, der bærer alle årsagerne til, at det nogle steder ikke fungerer, som det skal.

Hr. Peter Duetoft beskæftigede sig meget med de fine ord og afstanden til praksis. Til syvende og sidst skal de værdier, vi diskuterer, jo også smitte af og ses i praksis.

Hvad er det, der sker, når båndene mellem os ikke er, hvad de har været? Hvad kan vi gøre for at genskabe dem? Hvad kan vi gøre for at styrke dem? Jeg tror ikke, vi kan gøre os forestillinger om, at vi kan rulle historien tilbage til, hvordan den var. Men jeg tror, vi skal søge efter at styrke båndene mellem os, ellers går det galt.

Det fører mig over til hr. Jes Lunde og hr. Jann Sjørnsen, som begge beskæftigede sig meget med de norske erfaringer. Må jeg sige, at jeg nu ikke er sikker på, at de norske erfaringer er så

entydige, som vi får indtryk af. Nogle steder i det norske samfund kan vi se, at der er kommet en debat i gang. Andre steder er det ikke sket.

Atter andre steder kan vi se på den offentlige debat gengivet i pressen i Norge og den politiske debat i Stortinget, at der nu er en tendens til at sige til værdikommissionen: Nå, hvad er det så egentlig, I mener, og hvad er det så helt konkret, der skal komme ud af det?

Man kan godt en gang imellem frygte lidt, at effekten af en værdikommission kan blive en boomerang tilbage til os: Var det bare det? Var det de fine ord? For dem kan vi jo alle formulere.

Et gennemsnit er jo ikke brugbart i en værdidebat, og derfor ser jeg heller ikke mulighed for, at en værdikommission kan nå frem til et gennemsnit af, hvad vi mener i partierne, og derfor er der ikke andre veje at gå end den, der altid har været karakteristisk for den demokratiske debat i Danmark: Værdierne skal findes i et åbent, demokratisk samtaleforum mellem partierne og frem for alt i de folkelige forsamlinger.

En kommission kan ikke skabe værdier. En kommission kan ikke skabe båndene mellem mennesker. Det må skabes af mennesker selv, af folk og partier i samklang, i modspil og medspil.

Jeg vil sige, at det forekommer mig, at vi på kanten af det her århundrede med al den rigdom, der er blevet bygget op, i hvert fald i penge, stadig skal huske, at det hele kun kan hænge sammen, hvis vi vedstår, at vi har et ansvar for os selv, men frem for alt for andre, at staten, samfundet, velfærdssamfundet, er en nødvendighed, et fundament, men at det til syvende og sidst aldrig kan erstatte omsorgen for hinanden og det menneskelige netværk.

At få har for meget og færre for lidt, ja, dertil er vi kommet, og vi er vel i dag det samfund, hvor der er mindre forskel mellem rig og fattig end i noget andet land i verden. Alligevel er der fortsat nogle, der har brug for at få et bedre liv.

Det forekommer mig – uden at jeg skal gøre ordene mere langtidsholdbare, end de nu engang kan være – at det er rigtigt at sige, at det her samfund, den samfundsmodel, vi har i Danmark, er den bedst egnede model til at udvikle de værdier, som vi nu skal genfinde og styrke.

Jeg mener ikke, at vi behøver at tage til Tanzania – vil jeg sige til hr. Frank Dahlgaard – det mener jeg faktisk ikke. Jeg er af den grund-

læggende opfattelse, at materiel velfærd, som vi kan dele med hinanden under trygge former, er det stærkeste springbrædt for de menneskelige udfoldelser.

Jeg kunne godt forestille mig afrikaneren, der sidder under mangotræet, og den store industriherre, der er kommet til Afrika, og som spørger manden, der sidder i skyggen af solen under mangotræet: Nå, skal du ikke i gang med at dyrke dine jorder og skabe værdier? Og afrikaneren siger: Hvorfor skal jeg det? Så kan du jo dyrke endnu mere jord. Ja, og hvad så? Så kan du købe dig en traktor. Ja, og hvad så? Så kan du måske købe dig endnu flere traktorer og blive en rig mand. Okay, hvad skal jeg så, når jeg er blevet en rig mand? Ja, så kan du jo slappe af og sidde i skyggen af mangotræet. Men det gør jeg jo allerede! (*Munterhed*).

Jeg tror naturligvis, at den form for rigdom, som historien fortæller om, illustrerer, at der er noget, der er smalt, og der er noget, der er bredere, og jeg mener faktisk, at vi er på vej til at forene det smalle rigdomsbegreb med det bredere rigdomsbegreb. Og jeg mener, at vi skal føre en fælles kamp imod al for høj børnedødelighed i Afrika, imod den tragiske aids, imod den gennemsnitligt alt for lave levealder og for en mere retfærdig verden, hvor rigdommen er fordelt ordentligt.

Og apropos rigdomsbegreb: Der er jo ikke tvivl om, at i forhold til vores ambition: at få har for meget og færre for lidt, som jeg sagde før, har vi i rigdom drevet det vidt og vundet. Men spørgsmålet er, om kampen så er slut, og jeg føler på sin vis, at den først lige er begyndt.

Man kan sige, at nok er problemstillingen i dag en anden, idet de svageste er blevet de færreste, men det er jo ikke ensbetydende med, at de svageste, fordi de har fået nogle penge, nødvendigvis har fået det selvværd, som de skal have. Og jeg har altid ment, at vi som politikere skulle ville noget andet og mere end at sikre velstand for de mange.

Jeg synes, vi skal have en stærkere ambition end blot at fjerne fattigdommen. Jeg synes, vi skal bruge både traditionen og værdierne, men sandelig også det politiske mod. For hvad er rigdom, hvis den kun kan gøres op i penge, og hvad er den så værd til syvende og sidst?

Jeg vil blot med disse ord slå et lille slag for et nyt rigdomsbegreb, som vi vil have gode chancer for at introducere: Hvad er den enkelte persons rigdom værd, hvis der ikke er plads til en anstændig tilværelse for alle dem, der ikke

har fået plads endnu? Og hvad er personlig rigdom værd, hvis man ikke har ret til at blive behandlet – det gælder alle i samfundet – under socialt trygge vilkår og former, hvis man er syg? Og hvad er det værd, det dér med rigdom, hvis man ikke konsekvent tager hensyn til miljøet og økologien? Og hvad er det værd, hvis det hele slutter med vores generation?

Jeg vedstår, at Groucho Marx, en af de tre Marx Brothers – ikke en af Søren Søndergaards brødre – engang har sagt: »Ja, det er meget godt, at vi altid skal tænke på de kommende generationer, men jeg spørger bare: Hvad har de nogen sinde gjort for os?« (*Munterhed*). Ikke desto mindre mener jeg, at det alligevel er nytigt og vigtigt og også betydningsfuldt for vore partier, at vi tænker på de kommende generationer, at vi vil aflevere et samfund, der er mindre gældstynget og mindre miljøbelastet end det samfund, vi overtog.

Derfor er det 21. århundredes rigdomsbegreb andet og mere end penge. Derfor skal det bygge på et ansvar for hinanden som en del af den danske folkesjæl. Og derfor har den enkelte ikke alene et ansvar for sig selv, men for hele vores samfund. Og derfor er jeg enig med hr. Henrik Svane og hr. Henrik Sass Larsen, som begge sagde: Den fordomsfrie debat skal vi ikke låse inde i en kommission og i et ekspertskab – i det hele taget kan man godt mene, at vi har overladt rigeligt til eksperterne på nuværende tidspunkt – men på en måde tage det på os igen som politikere og som folk og i fællesskab med folk.

Det, vi mangler, er en bredt accepteret vision om, hvad det vil sige at være solidarisk i et rigt land i en rig verdensdel, hvor de ringest stillede problem ikke længere alene er materiel nød, men snarere mangel på selvværd udløst af udelukkelse fra samfundet. Det er her, ressourcerne bør sættes ind. Det er her, holdningerne i den velbjærgede majoritet må ændres. Og kunne man samles bredt om dét, vil denne debat bestemt være en god start på en værdidebat.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Kulturudvalget. Hvis ingen gør

indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Forhandling om redegørelse nr. R 6: Undervisningsministerens og forskningsministerens redegørelse af 4. november 1998 om de videregående uddannelsers institutionelle struktur.

(Redegørelsen anmeldt 4/11 98. Redegørelsen givet 4/11 98. Meddelelse om forhandling 4/11 98).

Forhandling

Hans Peter Baadsgaard (S):

Indledningsvis vil jeg gerne takke forskningsministeren og undervisningsministeren for redegørelsen om institutionsstrukturen for de videregående uddannelser og om de mulige ændringer af strukturen.

Det overordnede formål med at se på institutionsstrukturen for de videregående uddannelser er, som vi ser det, at ruste de videregående uddannelser til en øget tilgang af studerende og samtidig sikre kvaliteten i uddannelserne.

Institutionsstrukturen er karakteriseret ved, at man har mange små uddannelsesinstitutioner og dermed også små undervisningsmiljøer, og det kan betyde tab af kvalitet.

Svaret herpå er ikke at nedlægge eller sammenlægge uddannelsesinstitutioner ved en central beslutning herom. Vi ønsker nemlig at fastholde den geografiske spredning af de videregående uddannelser, og her tænker jeg selvfølgelig først og fremmest på de mellemlange og de korte videregående uddannelser.

Derfor støtter vi også forslaget om at oprette Centre for Videregående Uddannelser, de såkaldte CVU'er, hvor de mellemlange og de korte videregående uddannelser kan samarbejde om de funktioner, de ikke selv kan klare optimalt. Det drejer sig nok først og fremmest om efteruddannelse af institutionernes grunduddannelser, men det kan f.eks. også være fagudvikling af CVU, altså af institutionernes grunduddannelser, og udvikling og anvendelse af IKT i undervisningen.

Det vil helt afgjort kunne bidrage til et kvalitetsløft at få etableret et sådant samarbejde mellem institutionerne til gavn for både grunduddannelserne og efteruddannelsesvirksomheden.

Disse centre skal også være formidlere af den forskningstilknytning, som redegørelsen omtaler. Vi tillægger det stor betydning, at der skabes en sådan forskningstilknytning mellem undervisningen på de professionsrettede uddannelser og de relevante forskningsmiljøer på universiteterne. Det vil helt sikkert kunne bidrage til en højere kvalitet i disse uddannelser, og det vil også kunne være til gavn for nogle forskningsmiljøer at have en sådan tilknytning til miljøerne på de mellemlange og korte videreuddannelsesinstitutioner.

Vi prioriterer altså, i hvert fald for de mellemlange uddannelser, centre baseret på samarbejde mellem beslægtede uddannelser, f.eks. det pædagogiske område eller det social- og sundhedsmæssige område eller det merkantile område eller det tekniske område.

Vi bemærker, at uddannelsesinstitutioner under andre ministerier eller under amterne ikke inddrages eller indgår i redegørelsen. Jeg håber ikke, at det betyder, at disse institutioner er udelukket fra at deltage i centerdannelse og i det netværkssamarbejde, som vi ser opbygget. F.eks. bør sygeplejerskeuddannelsen selvfølgelig også kunne være med.

Vi er tilhængere af, at dannelsen af centrene baseres på frivillighed – som der også lægges op til i redegørelsen – når blot de overordnede mål fastholdes og der findes en helhed inden for hvert uddannelsesområde, men der bliver selvfølgelig tale om et forpligtende samarbejde.

Vi forestiller os også en etapevis udbygning af samarbejdet i de centre, vi taler om her.

Vi skal undgå, at centerarbejdet bliver for bureaukratisk. Vi må nøje overveje, hvordan CVU'erne, altså centrene, kan etableres. Hvis det kan lade sig gøre at etablere et forpligtende samarbejde mellem en kreds af uddannelsesinstitutioner koordineret i et center, er der jo ingen grund til at etablere nye selvejende institutioner i form af CVU'er, som de jo hedder.

Socialdemokratiet er tilhænger af, at mellemlange videregående uddannelser kan opnå bacheloranerkendelse – ikke alene af hensyn til professionsuddannelsernes anvendelse i udlandet, men også for at styrke disse uddannelser.

Vi må naturligvis nærmere drøfte vilkårene for disse professionsbachelors adgang til kan-